

Utorak, 4. novembar 2003.
Svedok Dejvid Owen (David Owen)
Svedok B-1531
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.03 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodin Mej (May), pre nego što nastavim, želim da vas pitam da li ste razmislili mogućnost da mi date još malo vremena, zato što lord Owen (David Owen) je bio tri godine glavni međunarodni pregovarač. Nemoguće je za tri sata preći, čak ni neka sasvim površno, glavna pitanja.

SUDIJA MEJ: Razmotrili smo situaciju kao što smo to rekli još juče, imate na raspolaganju jednu sednicu, dakle, sat i po. Moj predlog je da biste mogli da uštedite vreme, između ostalog, tako što će vaša pitanja da budu kratka i što ćete da se skoncentrišete na njih, umesto da postavljate duga pitanja. Izvolite.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Lorde Ovene, juče smo završili ovu sednicu sa vašim stavom o zločinima Srba u vezi s mojom konstatacijom da su zločini bili na svim stranama. Ja se nadam da ćete da se setite da smo razgovarali o tim logorima u Bosne i Hercegovine i da ćete se setiti, nadam se, da smo i vi i Stoltenberg (Thorvald Stoltenberg) i ja i drugi učesnici, predsednik Bulatović, koji je bio, dobijali uveravanja od rukovodstva Republike Srpske, da osim ratnih zarobljenika i redovnih zatvora, tamo nema ništa drugo, pa čak i da je Radovan Karadžić bio pozvao javno Pedija Ešdauna (Paddy Ashdown) da dođe da se lično uveri, šta je on i učinio i posle toga dao izjavu da ono šta je bilo u štampi, nije bilo tačno. Sećate li se toga?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Prvi deo naših razgovora sa doktorom Karadžićem, prvog dela se sećam i da je to glasilo otprilike tako i na pregovaračkim sednicama dobili smo mnoga uveravanja o logorima, o taocima, o ljudima koji su odvedeni u zatvor. Prema tome, tačno je da se kaže da se o tim pitanjima često razgovaralo. Ta smo pitanja pokretali gospodin Vens (Cyrus Vance) i ja, a kasnije gospodin Stoltenberg i ja. Takođe je tačno da ste vi na njih apelovali kako bi se oni pobrinuli da njihova praksa bude prihvatljiva za nas, to jest za međunarodnu zajednicu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I da stalno, svuda bude prisustvo Međunarodnog crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross). I da se svi zarobljenici razmenjuju po onom principu svi za sve, je l' tako bilo, lorde Ovene?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Pa tačno je da ste vi uvek želeli u to da uključite Međunarodni komitet crvenog krsta i mislim da ste se povremeno susretali sa predsednikom Međunarodnog komiteta crvenog krsta. Ja mislim da oni to jesu uradili. Mnogo bolji pristup logorima dobili smo kasnije. Situacija je bila prilično loša kada sam ja stigao početkom septembra 1992. godine. Ja mislim da se kasnije popravila, međutim ono šta se popravilo nije bilo u onoj meri kao uveravanja koja smo dobili o tome da će stvari da se poprave.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali je moj utisak bio, a nadam se i vaš, jer mnogo posle rata počele su da stižu informacije da je bilo raznih kršenja međunarodnog prava i zločina u nekim zatvorima, pa tada, u to vreme, ni rukovodstvo Republike Srpske, mislim tada na Karadžića, Krajišnika, Koljevića i druge koji su učestvovali, nije imalo saznanja o tim prekršajima, jer su nas tako uveravali. A moj je utisak bio, da su bili iskreni u tome. Da li je to bio i vaš utisak?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja mislim da je došlo do promene kod doktora Karadžića. U ranim danima 1992. godine i dalje tokom 1993. godine činilo se da on shvata kakav je pritisak međunarodnog mišljenja u vezi ljudskih prava i na primer, ako bi nekoga zatvorili, neko o kome smo se mi raspravljali kod njega, onda se on jako potrudio da objasni da se tu ne radi o uzimanju talaca, nego da se radi o krivičnom postupku i da će taj krivični postupak da se odvija uobičajenom procedurom i da on, kao predsednik, nema nikave veze s time. I na početku je to zvučalo relativno uverljivo. Međutim, kako je vreme odmicalo i kako je on sve više i više zanemarivao međunarodno mišljenje na ratnom polju i kako su prolazili razni mirovni planovi, po mom

mišljenju, njemu se onda moglo sve manje i manje da veruje i stvari su se odvijale sve flagrantnije. Bilo je jasno da to nisu samo zatvorenici, nego i taoci. I sa njime smo imali jako mnogo problema 1994. i 1995. godine. Tada je uzimanje talaca bilo sasvim očiglednije. Prema mom mišljenju, ti su ljudi bili politički taoci, to nisu bili kriminalci u krivičnom postupku. Ali, vi ste za to znali. Mi nismo mogli ništa više da učinimo. Mi bismo dobili takva uveravanja od doktora Karadžića i sve šta ja mogu da kažem je to, da ne mogu da se složim sa vašim pogledom da su njegova obećanja bila iskrena. Ja mislim da su njegova obećanja, kako je odmicalo vreme, bila sve manje iskrenija i sve manje uverljiva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ne mogu da ulazim u to koliko je to bilo iskreno, jer je moj utisak bio da jesu. Ali tome je doprinosila i činjenica, ako se sećate, da su neke delegacije i kad su u Srbiju dolazile, postavljale pitanja o nekakvim logorima u Srbiji. Sećate li se toga?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da. Ne mogu da kažem da se toga u potpunosti sećam, ali mislim da se sećam diskusija o logorima u Srbiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sećate li se onda da sam ja takvu jednu apsurdnu tvrdnju opovrgavao ne samo svojom garancijom da ih nema, već sam svakoj delegaciji iz koje bi neko postavio pitanje, nudio da upotrebi dežurni helikopter policije, da stavi prst na kartu i da ode da vidi bilo gde, gde sumnja da postoji neki logor. Da takvih logora nema. Sećate li se toga?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ne, ne sećam se. Ali nemam razloga da sumnjam da ste u to vreme vi znali o tome što se dešava u zemlji za koju ste bili odgovorni, Srbija i Savezna Republika Jugoslavija. Dakle, vi ste znali šta se dešavalo na području Srbije i Crne Gore. U to nikad nisam sumnjao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa valjda znate da nije bilo nikakvih logora na teritoriji Srbije i Crne Gore?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Problem je u tome da govorite o saznanjima koja ja nemem. To nisu stvari koje su se da, kako da kažem, često pojavljivale na mom radarskom ekranu. Moj glavni fokus bili su logori u Bosni i Hercegovini u to vreme. Ja sam se usredotočio na kršenje ljudskih prava u Hrvatskoj i na Kosovu i u Bosni i Hercegovini. Često sam sa vama pokretao pitanje kršenja ljudskih prava na Kosovu i kao što znate, ja se nisam slagao sa mnogim stvarima koje su se dešavale u vreme srpske kontrole nad Kosovom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kosovo je posebna tema. To je principijelno pitanje. Ja sam Kosovo smatrao našim unutrašnjim pitanjem i ono nije imalo nikakve veze sa ratom u Bosni, Hrvatskoj i uopšte sa događajima u razbijanju Jugoslavije. Vi to znate.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Ja sam znao da je to bilo vaše stajalište i morali smo u vezi s tim da postignemo neku vrstu *modus vivendi*. Ja se sa vašim pogledom nisam slagao. Međutim, vi ste prihvatili da uslovi Londonske konferencije (London Conference), u kojoj ste vi učestvovali i koju ste prihvatili, znače da je Međunarodna konferencija o bivšoj Jugoslaviji (International Conference on the Former Yugoslavia) imala fokus i nad Kosovom. Prema tome, mi nikad nismo isključili to da o tome može da se razgovara, ali vi ste mi jasno dali do znanja, vrlo jasno dali do znanja da niste o tome želeli da razgovarate i da niste smatrali da mi imamo pravo da se time bavimo. Ali u svakom slučaju, nismo ovde da govorimo mnogo o Kosovu, ali kad smo ga već spomenuli, treba da se kaže da je naš dijalog o Kosovu bio najmanje uspešan od svih dijaloga koje smo imali i mislim da ćete sa time da se složite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa mi nismo uopšte o tome razgovarali, zbog toga što sam ja to i smatrao našom unutrašnjom stvari.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Ja se sećam stvari drugačije. Mi jesmo razgovarali o Kosovu i vi ste često govorili da su to vaše unutrašnje stvari, međutim ni ja ni gospodin Stoltenberg, ni gospodin Vens to nismo prihvatili. To je bilo jedno područje o kojem smo imali jedno veoma ozbiljno neslaganje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da smo imali neslaganja oko toga, to je tačno. Ja to ne sporim. Ja bih nekoliko tema, lorde Ovene, pokušao da iskoristim ovo vreme koje je, kao što vidite, vrlo ograničeno, pa ću vas zamoliti da mi pomognete tako što ćete odgovarati što je kraće moguće. Pre svega o prirodni rata. Vi na više mesta u svojoj knjizi rat u Bosni i Hercegovini, kao i ostale ratove u bivšoj Jugoslaviji od 1991. do 1995. godine kvalifikujete kao građanski i secesioni rat. Na primer, na strani 5, prvi pasus, ja imam taj kompakt disk koji mi je dala suprotna strana, vaše knjige, zato ta neslaganja u stranama knjige koju vi imate pred sobom zaista nisu moja greška. Vi kažete: „Svi ratovi izvlače na površinu zlo, ali naročita svirepost građanskih ratova dobrano je zabeležena kroz celokupnu istoriju. Činjenica je da su ratovi u bivšoj Jugoslaviji sadržavali i elemente secesionog i građanskog rata, samo je doprinosila teškoći donošenja objektivnih sudova“. Da li ste, dakle, te ratove doživeli kao secesionističke i građanske?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja mislim da je u tim ratovima bilo elemenata agresije. Konkretno, to nije bilo moguće više karakterizovati kao građanski rat jednom, kad je međunarodna zajednica prihvatila nezavisnost mnogih, do tada, republika ili područja u bivšoj Jugoslaviji. Ali, ja ne negiram kad u svojoj knjizi govorim o aspektima građanskog rata, ja ne negiram da je bilo aspekata građanskog rata. Ja mislim da je to jedna od stvari koju međunarodna zajednica ili veliki deo međunarodne zajednice, nisu nikada u potpunosti shvatile.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa i ja mislim da nisu shvatili, zato je korisno vaše objašnjenje, jer ste vi najkompetentniji da ga date. S obzirom da smo ustanovili i juče da je Jugoslovenska narodna armija bila na čitavoj svojoj teritoriji, a da se posle priznavanja republika povukla i iz Hrvatske kad je donet Vensov plan (Vance Plan) i došle Ujedinjene nacije (United Nations), iz Bosne i Hercegovine u vreme koje smo juče citirali i da je formirana Vojska Republike Srpske. Od tog vremena nije bilo nikakvih stranih, bar kad je reč o Srbiji i Crnoj Gori, odnosno Saveznoj Republici Jugoslaviji, na tim teritorijama. Pretpostavljam da se toga dobro sećate? A pre toga je bila Jugoslavija.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: To je jedna kompleksna istorija i ja ne tvrdim da sam ja sve u potpunosti shvatio, međutim jedan važan deo mog zadatka bio je da pokušam da shvatim kako je nastala Jugoslavija, kako su utvrđene unutrašnje granice među narodima Jugoslavije, kako su nacrtane karte i ja se ne protivim onome šta vi zapravo kažete.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vas podsećam, ne čitam iz vaše knjige, već imam ovde jednu hronologiju dokumenata, pa ćete se vi verovatno setiti 23. jul 1993. godine, to nosi ova hronologija, kaže: "Kopredsednik Međunarodne konferencije u bivšoj Jugoslaviji, lord Dejvid Oven, odbacio je mogućnost vojne intervencije u BiH-u i obrazložio rečima da je vrlo teško intervenisati u situaciji koja nije agresija" i onda se navode vaše reči: "Tako je možda delom ovaj rat počeo, ali je to uvek bio sukob Srba iz Bosne, Hrvata iz Bosne i Muslimana iz Bosne". To je ono šta ste rekli jula 1993. godine. Pretpostavljam da se toga sećate?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Na žalost, ne sećam se svake reči koju sam nekada izgovorio. Ali, u principu govoreći, ja mislim da je rat u Bosni i Hercegovini bio rat među onima koji su tamo živeli. Međutim, ne bi bilo pametno smatrati da je to bio jedini aspekt tog rata. Tokom celog perioda kada sam se ja bavio tim područjem, tamo su bile snage JNA, tamo su bili ljudi koji ni-

su bili rođeni u Bosni i Hercegovini, a koji su operisali u Bosni i Hercegovini, a njima je pomagala i podržavala ih Vojska Jugoslavije. Takođe, na tom terenu bilo je i dosta snaga iz Hrvatske, koje su delovale zajedno sa hrvatskim Srbima i davale im oružje i municiju. Prema tome, dve države koje su se graničile sa Bosnom i Hercegovinom, a koje su se ranije nalazile sve u sklopu Jugoslavije, mislim tu na Srbiju i Crnu Goru i Hrvatsku, učestvovala su u tom ratu i zato je jedan od aspekata tog rata građanski rat. Prema tome, bio je to građanski rat unutar cele Jugoslavije i građanski rat unutar Bosne i Hercegovine. Ali, rat je morao da promeni u skladu sa zahtevima međunarodne zajednice. Ja smatram da ste vi i mnogi Srbi nevoljno to prihvatili, baš kao i mnogi Hrvati. Međutim, jednom kad je došlo do priznanja država, onda je te nove entitete trebalo tretirati kao nezavisne države. Mi možemo i dalje da se raspravljamo o samom aktu priznanja, međutim pravo međunarodne zajednice da državu u raspadu tretira tako da neke njezine elemente tretira kao novonezavisne države je pravo koje proizlazi iz Povelje Ujedinjenih nacija (Charter of the United Nations), i to je upravo ono šta se dogodilo. To je promenilo situaciju. Prema tome, od tog trenutka na dalje, svaka aktivnost bilo koje zemlje van Bosne i Hercegovine je, u svetlu međunarodnog prava, predstavljala agresiju. To više nije bio građanski rat.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To bi bilo tačno da smo mi imali neke trupe na teritoriji Bosne i Hercegovine posle priznavanja Bosne i Hercegovine. Ali vama je poznato da mi nismo imali nikakve trupe na teritoriji Bosne i Hercegovine. Ja sam čak vama i Stoltenbergu rekao, samo jedan izuzetak, da sam poslao vod policije na teritoriju Bosne i Hercegovine, to je železnička stanica Štrpce, tamo gde je počinjen zločin jer su ljudi skinuti iz voza, to je železnička stanica na pruzi Beograd - Bar, da čuva tu stanicu. To je, uostalom, bilo na teritoriji Republike Srpske, ali nismo imali poverenja da neke paravojne formacije ponovo ne izvrše neki zločin i čuvali su tu stanicu, jer samo devet kilometara pruga Beograd - Bar, prelazi preko teritorije Bosne i Hercegovine. I o tome sam upoznao vas i Stoltenberga. Upravo to je bio izuzetak jedan i ti su ljudi, to je bio vod policije koji je čuvao tu železničku stanicu, da neko opet ne bi u njoj zaustavio voz. Na toj stanici inače vozovi se nisu zaustavljali, jednostavno ona je tehnički postojala, ali je pre toga izvršen ...

SUDIJA MEJ: Ja sam vas već upozorio o tome da trošite mnogo vremena. Kako glasi vaše pitanje?

SVEDOK OVEN: Sećam se tog incidenta. Ja mislim da to baš nema velikog uticaja na pitanja o kojima govorimo. Međutim, činjenica je da ta željeznička pruga jednim malim delom prolazi kroz Bosnu i Hercegovinu, devet kilometara ili možda nešto malo više.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa upravo sa tim izuzetkom prisustva tog voda sam vas upoznao zato što nikakvih drugih snaga jugoslovenskih nije bilo na teritoriji Bosne i Hercegovine. Pretpostavljam da se bar toga sećate.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja se sećam vašeg tumačenja toga i mi smo već juče raspravljali o tome zašto se ja sa tim tumačenjem ne slažem. Mislim da se tu radilo o jednom lukavom načinu da se jugoslavenske snage upotrebe radi podrške vojsci bosanskih Srba, a da to ne bude sasvim očigledno, na primer, toliko očigledno kao što je to bilo u Hrvatskoj. U Hrvatskoj je bilo sasvim jasno, u izvesnim fazama rata, da su njihove snage, celi odredi, bili razmešteni u Bosni i Hercegovini. Vi ste ipak, to učinili malo suptilnije. Međutim, ja ne prihvatam vašu interpretaciju da na srpskoj strani u Bosni nije bilo ljudi koji su se borili, a za koje ne može da se smatra da su deo JNA i da ne odgovaraju vama, odnosno Srbiji i Crnoj Gori. Možda nisam u pravu, ali to je moj stav koji sam imao tada i koji imam i danas. Isto tako mislim da je u to vreme bilo dokaza na osnovu kojih smo mi formirali naše stavove.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Niste nikad izneli ni jednu primedbu da bilo koja jedinica JNA operiše na teritoriji Bosne i Hercegovine. Je li to tačno ili ne? Vi ste sa mnom razgovarali bezbroj puta.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da. Još jednom smatram da moram da ponovim. Ne radi se o tome da ste vi slali cele jedinice iz Jugoslavije u Bosnu i Hercegovinu, radi se o tome da je tamo bilo ljudi koji su aktivno služili u vojsci, koji nisu uvek bili stanovnici Bosne i Hercegovine, koji nisu proveli ceo život tamo. Uvek se tu radilo o mešavini, međutim ja sam primio na znanje vaše negiranje i smatram da će pred ovim Sudom verovatno biti mnogo dokaza o toj temi. Ja vam sada samo kažem što sam ja smatrao u to vreme.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa je li ste te ljude smatrali dobrovoljcima koji su otišli tamo. Vi dobro znate da je na primer iz Sandžaka bilo veoma mnogo ljudi koji su se borili u Armiji Bosne i Hercegovine Alije Izetbegovića, koji su takođe iz Srbije. Pa ni njih, pretpostavljam, nije slala Srbija. Pitanje dobrovoljaca je jedno potpuno odvojeno pitanje.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, to je odvojeno pitanje. To je nešto što se sigurno događalo. Ja se sećam u Sarajevu mi je predstavljen jedan komandant snaga bosanske Vlade, koji je bio srpski general. On je dobrovoljno služio u vojsci Bosne i Hercegovine. Prema tome, to je jedan od razloga zašto je ovo veoma kompleksno pitanje. Ne radi se o jednostavnim stvarima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tačno. Upravo, upravo je o tome reč. Vi na strani 552 kažete: "Jedan od najvećih antičkih istoričara Tukidid (Thucydides) je zaključio da ljudi odlaze u rat zbog časti, straha ili interesa. Retko ratuju samo snage dobra i zla, retko postoje samo krivci i žrtve ...

prevodioci: Molimo vas da čitate sporije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "To važi čak i za ratove među državama. Kad su ratovi potpuno ili delimično građanski, kao što je slučaj sa četiri rata do sada vođena u bivšoj Jugoslaviji, zavaravamo se ako ta pitanja postavljamo pojednostavljeno ili ih prikazujemo kao borbu dobrih i loših momaka". Dakle, mnogo kompleksnije. O koja četiri rata govorite?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Uvek su postojali problemi sa definicijom. Na primer, postojao je ponekad početni rat, rat Srbije i Slovenije. Prema tome, ako to smatramo posebnim ratom, onda je to rat koji je trajao nekoliko nedelja i završio se. Posle toga, došlo je do rata između Srbije i Hrvatske. Glavne odrednice tog rata su opsade koje su dosta dugo trajale, pogotovo opsada Vukovara. To je vreme kad su uvedene sankcije i kad je zabranjena doprema oružja u bivšu Jugoslaviju, šta je zapravo naškodilo Hrvatima i to moramo da imamo na umu. Kasnije je to, naravno, naškodilo i bosanskim Muslimanima. Zatim došlo je do rata između Srbije i Bosne i Hercegovine. I možemo sad da raspravljamo o tome kakav je to tačno bio rat, da li se tu radilo samo o Republici Srpskoj ili o nečem drugom. Zatim imamo rat između bosanskih Hrvata i bosanskih Muslimana, koji je u nekoliko navrata postigao veoma veliki intenzitet, jer to je bilo u aprilu, proleće 1993. godine i ponovo je izbio 1994. godine. I na kraju imamo rat u vezi sa Kosovom. Prema tome, složeno je pitanje koliko je tu bilo posebnih ratova. Ali međutim, svi su oni imali jednu zajedničku temu, a to je bio raspad Jugoslavije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa to je bio jedinstven rat protiv Jugoslavije. Jugoslavija je i razbijena, ali ne razumem odakle vam rat Srbije sa Slove-

nijom. Srbija nije imala nikakve veze sa intervencijom vojske u Sloveniji, to je bila stvar savezne vlade o kojoj mi čak nismo ni znali. Valjda to bar znate?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: To pripada onom delu istorije u kojem ja nisam bio direktan učesnik. Ja ne vidim sad zašto bismo se mi raspravljali oko tog pitanja. Vi imate sigurno drugačije tumačenje nego što bih ja imao na osnovu onoga šta ja znam. Moje tumačenje je da je to bio rat koji je prokrčio put za raspad zemlje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tačno da je to bio jako štetan rat, ali Srbija s tim ratom nije imala nikakve veze. Čak nismo ni znali da će biti ta intervencija. A što se tiče Hrvatske, evo ja ovde imam pismo koje sam uputio Sajrnsu Vensu i to je bilo posle nekoliko rundi razgovora koje smo vodili, a pismo je 24. novembra 1991. godine, dakle čak pre, pre i priznanja, još je uvek Jugoslavija, gde pismo, on, on mi piše 24. novembra, a ja mu odgovorim 27. novembra. Izvinjavam se što sam pomešao datume i tu mu kažem: “Želim da izrazim svoju saglasnost u pogledu značaja pitanja za koja ste ispoljili interes u vašem pismu. To je pitanje preciznog definisanja teritorija pod zaštitom mirovnih snaga”, jer bila je nesumnjiva moja lična i podrška Srbije i podrška Predsedništva Jugoslavije da dođu Plavi šlemovi (UN Blue Helmets) u Hrvatsku i tu ja kažem: “S obzirom da je definisanje teritorija na kojima je ponovo pokušano, a na žalost, u izvesnoj meri i izvršen genocid nad pripadnicima srpskog naroda, pa je na njima došlo do velikih sukoba, definisanje teritorija je faktičko pitanje. Smatram da je stanje na terenu jedini objektivni odgovor”, pošto se on interesovao gde bi trebalo da se rasporede, i onda mu ja izražavam svoje mišljenje: “Da celokupna teritorija na kojoj su se dogodili konflikti treba da bude, da uživa efikasnu zaštitu Ujedinjenih nacija” i objašnjavam: “Pošto su sloboda i sigurnost naroda koji tamo živi, njegovi vitalni i egzistencijalni interesi, smatram da svako definisanje teritorije treba neophodno proveriti i potvrditi na terenu, dakle, tamo gde su se dogodili konflikti” i naglašavam značaj odluka Predsedništva Jugoslavije u vezi sa ovim pitanjem u interesu razumevanja ...

SUDIJA MEJ: Ja ću da vas prekinem. Ovaj svedok i bilo koji drugi svedok može da odgovori samo na ograničenu količinu materijala. Šta vi zapravo želite da pitate, gospodine Miloševiću? Šta vi iznosite pred ovog svedoka? Vi treba njemu da postavljate pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Za svedoka je pitanje: da li je tačno da je tamo došlo na područjima na kojima su živeli Srbi do velikih represalija prema Srbima, da su se oni pobunili, da je Jugoslavija od samog početka nastojala da se taj sukob spreči? Kad kažem Jugoslavija, mislim na Jugoslovensku narodnu armiju, na federalne institucije koje su tada još uvek postojale, a da smo se mi zalagali upravo radi nepristrasnog tretiranja svega toga, da dođe misija Ujedinjenih nacija u ...

SUDIJA MEJ: Ponovo, ponovo moram da vam kažem da vi ovde iznosite jako veliku količinu materijala. Dakle, prva stvar je da li je došlo do odmazde protiv Srba u onim područjima koja su oni naseljavali, to je prva stvar koju iznosite, a onda kažete da je Jugoslavija od samog početka se trudila da tamo spreči izbijanje konflikta, to jest da se to trudila Jugoslovenska narodna armija. Ja ne znam da li lord Owen misli da može da odgovori na to?

SVEDOK OWEN: Ja u to vreme nisam bio uključen u ceo postupak. Sajrus Vens je bio moj veliki prijatelj i mi smo o ovome raspravljali. Ovo šta vi kažete, da ste vi bili kooperativni u saradnji sa gospodinom Vensom, on, naravno, nije živ i ovde ne može na to da odgovori, ali ja pretpostavljam da njegov pomoćnik ambasador Okun (Herbert Okun) jeste ovde svedočio i ja sam siguran da je on na ovo odgovorio. Isto tako verujem da je gospodin Vens smatrao da je sa vama saradnja teče kako treba, prema tome, ja ne želim ovde to da osporavam. Što se tiče ove druge runde vaših pitanja, što se tiče velikih srpskih zajednica, koje su postojale ne samo u Bosni i Hercegovini, nego i u Hrvatskoj, apsolutno je tačno a naravno da je bilo i zaštićenih UN zona, koje su bile deo plana u Hrvatskoj i da se pokušalo da se reši taj problem. Ali pošto nije bilo ozbiljnih pregovora po ovom pitanju, nije bilo sporazuma u Bosni i Hercegovini koji bi pomogli da se reši ovaj problem, u Hrvatskoj je došlo je do ogromnog proterivanja Srba iz Krajine. Ja mislim da sve ovo pokazuje da smo mi obradili istorijska pitanja. U ovom regionu je bilo jako puno događaja i to sve otežava iznalaženje rešenja za ubuduće i sve šta ja mogu da kažem je da ovde vi svakako imate probleme koji su legitimni. Po mom mišljenju, zapad je zauzeo stav da je jedini način da se formiraju nezavisne države iz bivše Jugoslavije bio da se prihvati regionalana karta Jugoslavije, onako kako je ta karta bila sastavljena 1944. godine. O tome je govorio gospodin Đilas. Ja mislim da je ovo jedan legitiman problem i uvek sam jasno stavljao do znanja da mislim da smo mi trebali da budemo spremniji da napravimo neke promene na toj karti, da bi se rešili neki stari

problemi iz istorije i istorijskog razvoja događaja između Hrvata i naročito Srba. Ali takva odluka nije bila doneta 1991. godine od strane Evropske unije (European Union) i ja mislim da ja ovo jako dobro obrađujem u svojoj knjizi. Ali, ta odluka je bila doneta *bona fide* i ja mislim da nije bilo moguće doneti ili sklopiti neki sporazum na bilo kojoj drugoj osnovi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na žalost, moram da ubrzam. Vi govorite na 274 strani o Ratku Mladiću, kažete: “Kada je juna 1991. godine započeo srpsko-hrvatski rat, bio je načelnik štaba IX armijskog korpusa, smeštenog u Kninu. Poput ostalih korpusa i ovaj se raspadao, jer su oficiri i ljudstvo počeli da se izjašnjavaju kao Hrvati ili Slovenci, da izlaze iz JNA da bi stupili u svoje nacionalne vojske. Napustili vojnu službu, a u nekim slučajevima i zemlju. Oni, mahom Srbi, koji su ostali u JNA uopšte nisu imali slobodu, a mnoge je po kasarnama ponižavajuće opkolila i blokirala Hrvatska vojska, što je bio jedan od razloga zašto je JNA tako snažno reagovala u mestima poput Vukovara. Do te faze se razvio klasičan građanski rat, uz rascep u vojsci i raskidanje prijateljstava između oficira iz istog puka i njihov odlazak da ratuju jedni protiv drugih”, završavam citat. Vi rat, koji je buknuo 1991. godine, nazivate klasičnim građanskim ratom, lorde Ovene. Da li se može zaključiti da podele u vojsci jedne zemlje, kako ste opisali u citatu, gde pripadnici iste vojske počinju da ratuju jedni protiv drugih, mogu da budu svojstvene samo građanskom ratu? I jednoj i drugoj vrsti rata. Koja bi druga vrsta rata mogla da se vodi između pripadnika iste vojske koji su se podelili i zaratili među sobom?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja se slažem sa tom formulacijom koju sam ja koristio u knjizi i prema tome slažem se i sa onim šta ste vi pročitali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, ako je rat ...

SUDIJA MEJ: Samo jedan trenutak, moram nešto da račistim. Posto je Tužilaštvo uvelo ove dokumente u dokazni materijal, mislim da bi bilo korisno ukoliko bi Tužilaštvo nešto kasnije moglo da nam kaže na koje se ovo pasuse odnosi na kompakt disku.

TUŽILAC NAJS: Da, mi ćemo da se potrudimo da to uradimo. Možda nećemo moći baš danas, ali ubrzo.

SVEDOK OVEN: Časni Sude, mislim da se radi o strani 165 i 166.

SUDIJA MEJ: Hvala vam. Izvolite, gospodine Miloševiću.

SVEDOK OVEN: Dakle, strana 165 i 166.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, ako je rat građanski i secesioni pa valjda je jasno da krivica za rat leži na onome ko sporovodi jednu protivpravnu secesiju i koji to sprovodi nasiljem. Da li je to bilo sporno, lorde Ovene?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja mislim da je ovo jedno grubo pojednostavljenje jedne vrlo složene situacije. Postoje jako različita mišljenja o strukturi koja je bila na vlasti u Jugoslaviji, u bivšoj Jugoslaviji, ali vi to jako dobro znate, pošto ste vi učesnik toga. Znaete da je bilo Predsedništvo gde su se smenjivali predsednici Predsedništva i ona struktura koja je postojala za vreme Tita i koju je on zamislio, ne samo da se raspala kad je počeo rat, već mesecima i pre nego što je počeo rat.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja bih sada, zbog kratkoće vremena... Nešto nije u redu sa ovim mikrofonom. Samo da, samo da završim ovo sa Hrvatskom, 16. jula 1993. godine, ja imam ovde kako su mediji izveštavali: "Vlada Republike Hrvatske i Republika Srpska Krajina su u Erdutu potpisale sporazum po kome se Hrvatska obavezala da će do 31. jula povući svoje trupe sa okupiranih teritorija Srpske Krajine, Ravni Kotari, Maslenica, Miljevački plato, hidroelektrana "Peruća" ...

prevodioci: Molim vas da sporije čitate.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "U zamenu za otvaranjem mosta preko masleničkog kanala i zadarskog aerodroma Zemunik" i onda se govori da "predsednik Republike Srbije Slobodan Milošević, predsednik Republike Hrvatske Franjo Tuđman, posle sastanka održanog u organizaciji kopredsedavajućih Konferencije o Jugoslaviji, Torvalda Stoltenberga i Dejvida Ovena, dali izjavu i između ostalog" da preskočim sve ovo, samo ću tačku 3 da citiram: "Izražavajući zadovoljstvo postignutim rešenjem problema za Maslenički most, "Zemunik" i "Peruću", predsednici pozdravljaju postignuti dogovor o prekidu neprijateljstva i smatraju da svaki pojedinac ili grupa koja naruši sporazum, mora snositi punu odgovornost. Predsednici ukazuju na značaj postignutog sporazuma ...

prevodioci: Molim vas da čitate sporije zbog prevođenja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: “Predsednici ukazuju na značaj postignutog sporazuma, kao primera rešavanja sporova mirnim putem, ocenjujući ga značajnim korakom na putu normalizacije srpsko-hrvatskih odnosa u celini”. Dakle, je li tačno da posle stavljanja pod zaštitu ovih zona, nema slučaja da su bilo kakve srpske snage Republike Srpske Krajine napale na bilo koju teritoriju izvan zaštićenih zona, mada je bilo, kao što se ovde vidi, itekako značajnih narušavanja zaštićenih zona od strane hrvatskih snaga, ali smo se trudili da se to, da se to otkloni, je li tako, lorde Ovene?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja mislim da bi sudije trebale da po ovom pitanju saslušaju komandante UN-a, UNPROFOR (United Nations Protection Forces), koji su se nalazili u Zagrebu. Jer vi sada ovde iznosite takav niz detalja pred mene koje ja sada jednostavno ne mogu da potvrdim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da pređemo onda na drugu temu. To je, da vam olakšam, odmah da vam otkrijem svoju nameru šta mi je tema, tema je Velika Srbija. Vi na nekoliko mesta u knjizi, u jednom telegramu, govorite o ideji Velike Srbije, pominjete moje ime. Ništa neočekivano, imajući u vidu jednu zastrašujuću propagandu u zapadnim medijima, koji su imali upravo tu iskonsrntuisanu priču o Velikoj Srbiji. Ali vi na strani 228, prvi pasus, kažete: “Od tog trenutka, od 25. aprila”, mislite na 1993. godinu pa nadalje “Milošević je formalno odustao od Velike Srbije i zalagao se za sporazum pod uslovima koje bi većina u Savetu bezbednosti (UN Security Council) mogla prihvatiti, a tokom dve naredne godine nikad se nije pokolebao u traženju takvog rešenja. Na žalost, satanizacija Miloševića u SAD-u (United States of America) došla je do tog stepena, da su administracija, Kongres (United States House of Representatives) i mediji, bez razlike, izgleda bili nesposobni da se prilagode ovoj novoj realnosti, pa su i dalje pričali kako je Milošević privržen stvari Velike Srbije”. Dakle, vi na osnovu toga što sam se zalagao za Vens-Ovenov plan (Vance-Owen Plan) i kasnije mirovne planove i aktivno učestvovao u traženju mirovnog rešenja, zaključujete da se, počev od 25. aprila, nisam zalagao za Veliku Srbiju, jesam li vas dobro razumeo?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da. U odnosu na Bosnu i Hercegovinu neki ljudi imaju drugačije tumačenje u odnosu na Kosovo, ali ja smatram da je Kosovo bilo deo Srbije i to još uvek jeste, sve dok UN ili Savet bezbednosti ne odredi drugačije. Ali ja sam smatrao da ste vi odustali od ideje da jedini način da se postigne sporazum je da se taj deo Republike Bosne i Hercegovine u Bosni i Hercegovini, geografski poveže sa Srbijom i Crnom Gorom. Vi ste i dalje želeli da ostanu i postoje bliske veze i po mom mišljenju, svi

planovi koje ste vi podržavali posle toga su uvek polazili od toga da ostane na snazi ona ista granica koju je prihvatio Savet bezbednosti u maju 1992. godine, kao granice Bosne i Hercegovine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi govorite o tome da ja ne, da se ne zalažem za Veliku Srbiju od vremena od koga ste vi uključeni, a nemate saznanja o tome da li sam se ikad pre toga zalagao. Da li ikad imate vi ta saznanja ili je to bila samo propaganda?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Saznanje je nešto šta je teško definisati u vremenu, šta je neko znao u neko određeno vreme, ali utisak koji sam ja stekao i koji sam imao sve negde do januara 1993. godine, je da nezavisno od svega, vidi cilj da se podele delovi Bosne i Hercegovine i da se deo Bosne i Hercegovine pripoji Srbiji i Crnoj Gori, a deo Hrvatskoj. Ukoliko vi sad od mene tražite da li ja to mogu da dokažem i da li ja imam neke faktičke dokaze koji bi išli u prilog tome, moram da vam kažem da nemam.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Taj pasus se nalazi na strani 153 džepnog izdanja.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja sam uvek smatrao da ste vi bili pragmatični u našim pregovorima u Ženevi (Geneva) i kad smo počeli da razrađujemo Vens-Ovenov plan i mislim da čak i ranije, pre toga, u vašim diskusijama sa gospodinom Vensom, mislim da ste vi tada shvatili da će u neko dogledno vreme Srbi u Hrvatskoj verovatno morati da ostanu u Hrvatskoj i mislim da niste to primenili i na Bosnu i Hercegovinu sasvim odmah, nego nešto kasnije, kad su već odmakle naše diskusije. Mislim da kad ste se sreli sa predsednikom Miteranom (Francois Mitterrand) u Parizu (Paris), da je to bio jedan važan sastanak i da ste vi tamo shvatili da može da dođe do rešenja, a u Bosni i Hercegovini predsednik Miteran je hteo da će da se založi da se ukinu sankcije i on vam je dao jedno konkretno obećanje da će to da uradi. I od tog trenutka, ja mislim, da ste vi počeli da vidite jedno rešenje, po kome bi se s jedne strane, bile udovoljene potrebe Srba, a s druge strane, ne bi se podelila Bosna i Hercegovina, ali ovo su moja tumačenja vašeg gledišta. Možda ja nisam u pravu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Niste u pravu utoliko, ukoliko uopšte imate pomisao o nekom mom zalaganju za Veliku Srbiju. Uopšte, ta floskula Velika Srbija je kreacija Austrougarske (Austro-Hungary), posle aneksije Bosne i Hercegovine, jer je sve šta je srpsko, nazivano velikosrpsko, a nikad

niko od političara srpskih i od onih koji su bili u strukturi vlasti nije nikada izašao ni sa kakvim idejama i programima Velike Srbije. Uostalom, vi u istom ovom pasusu kažete: "Što se tiče Miloševića, bosanski Srbi su zaštitili svoje životne interese i u tom smislu su pobedili. Da to nije Velika Srbija u smislu jedinstvene zemlje koja se proteže od Beograda preko Banja Luke do Knina, njemu nije bilo bitno još od naših januarskih sastanaka u Ženevi". To znači, pomerate za januar da se ne radi o Velikoj Srbiji, a pre toga mi praktično nismo ni imali neke kontakte. Vi ste ipak zasnovali te priče o Velikoj Srbiji na nekoj propagandi koja je vođena u to vreme i na nekim pričama Milana Panića, pretpostavljam da ne na bilo kakvim objektivnim dokumentima koje ste mogli imati. Je l' tako ili ne?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ovo su prilično široki navodi, ali razlika između vas i predsednika Tuđmana je u sledećem. On nikad nije krio da mu se ne dopada postojeća karta i nikad nije krio da smatra da karta nije ispravna i da Bosna i Hercegovina nikad nije trebala da postoji kao nezavisna zemlja. On je želeo da se vratimo na staru kartu. Vi niste tako otvoreno nešto izjavljivali, ali to nije značilo nužno da vi niste imali i slično gledište. Ja ovo šta vi sada kažete mogu samo da prihvatim kao vaše objašnjenje vašeg gledišta i ja sam to čuo koncizno i pre pregovora. Jednostavno ja sada uzimam na znanje ono šta vi kažete.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Lorde Ovene, evo pogledajte, samo da vas podsetim, ovo je Kutiljerova (Jose Cutileiro) mapa za podelu Bosne, po onoj kantonalnoj podeli na osnovu popisa 1971., 1981. i 1991. godine. Ovde su srpske teritorije bele, hrvatske šrafirane, a muslimanske crne. Pošto je na srpskom, samo vam na to skrećem pažnju. Dakle, to je Kuiljerov plan (Cutileiro Plan) koji su potpisale sve tri nacionalne zajednice, koji smo i mi podržali, dakle, iz ovoga se vidi da i tada kada je Kutiljerova mapa bila na sceni, da je bila reč o teritoriji gde se ne može nikako, nikako govoriti o Velikoj Srbiji, to jest, to je Kutiljerov plan, to je mapa koju su Srbi prihvatili. To je mapa koju su potpisali i Izetbegović i Karadžić i Boban. To je sve bilo pre nego što su izbili sukobi. Ne bi ni bilo rata da se ostalo pri Kutiljerovom planu, a vidi se iz ovoga, dakle iz tog vremena, da se tu ne može nikako govoriti ni o kakvoj Velikoj Srbiji. To je mapa unutar Bosne i Hercegovine kao države. I Srbi su je prihvatili. Radovan Karadžić je to potpisao, a Izetbegović pošto je potpisao, povukao svoj potpis na nagovor Vorena Cimermana (Warren Zimmermann), što i sam Cimerman potvrđuje u svojoj knjizi. Pa vi to dobro znate ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Moramo da vidimo kako glasi vaše pitanje. Da li želite da kažete sledeće: da je ovaj plan nešto šta demonstrira da vi niste podržavali ideju Velike Srbije, je l' to želite da kažete?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ovo demonstrira da je rukovodstvo Republike Srpske na čelu sa Radovanom Karadžićem, podrškom i potpisom ovog plana, uopšte nije imalo u vidu nikakvu Veliku Srbiju, već je Kutiljerov plan se odnosio na preuređenje Bosne i Hercegovine ...

SUDIJA MEJ: U redu, u redu. Ne, moram da vas prekinem. Vreme je da se pruži prilika svedoku da odgovori na ovo šta vi iznosite. Lorde Ovene, ukoliko želite da prokomentarišete, izvolite.

SVEDOK OWEN: Ja mislim da je ovo jedno sasvim razumno gledište koje je izneo gospodin Milošević i to pokazuje da gledište o tome kad je on odbacio ideju Velike Srbije, a možda je nikad nije ni imao, potvrđuje da je sasvim razumno da je to tako i bilo, zato što je tačno da oni jesu prihvatili Kutiljerov plan. Kad se ponovo pogleda ovaj Kutiljerov plan, naravno, vidi se da nije bilo sasvim izvesno da je ovaj plan mogao da dovede do jedne kohezivne vlade u Bosni i Hercegovini, ali ja nisam protiv onoga šta je ambasador Kutiljero pokušao da uradi. Puno toga je odraženo u karti Bosne i Hercegovine, koja je po tom planu sadržavala 10 pokrajina, a to je bila osnova i Vens-Ovenovog plana. Prema tome, vi ćete možda i uspeti da uverite ljude da vi nikad niste podržavali Veliku Srbiju. To je možda deo ovoga šta se ovde iznosi, meni je to jasno. To ne znači da ja lično prihvatam to vaše tumačenje istorije. Ja mislim da postoje takve aspiracije, da ste ih imali ne samo vi, nego i mnogi srpski nacionalisti i oni su smatrali da je mogla da se formira jedna drugačija mapa. Teoretski gledano, to je možda i moglo da bude drugačije. U raznim fazama pregovora, predsednik Izetbegović je i sam bio zainteresovan da se formira jedna muslimanska država koja bi bila u granicama Bosne i Hercegovine. Mi o tome nikad nismo diskutovali, zato što je to prevazilazilo okvire ovlašćenja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji. Naš zadatak koji nam je dat u avgustu 1992. godine je bio da se uspostavi mir i da se pronađe rešenje na međunarodnom planu, koje bi bilo u okviru postojećih granica Bosne i Hercegovine i ja ne želim ovim da kažem da smo mi bili jako ograničeni tim našim zadatkom, ali mislim da smo možda trebali da budemo spremniji da se ranije pozabavimo promenama granice.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Lorde Ovene, svakako da je bilo moguće nacrtati mnoge druge mape. To su nacrtale tri strane uz pomoć ambasadora Kutiljera, ali sama činjenica da Radovan Karadžić i rukovodstvo Republike Srpske stavlja svoj potpis na to, šta znači nezavisna Bosna i Hercegovina i kantonizacija, koja nije, ni u kom pogledu ne može da ima nikakve veze sa ikakvom idejom o Velikoj Srbiji je valjda dovoljan dokaz da ta ideja nije bila nikakva podloga vođenja politike, čak ni rukovodstva Republike Srpske. Čak ni u to vreme, dakle, kada je Kutiljerov plan, pre rata, pre izbivanja bilo kakvih sukoba, pre i jednog poginulog, bio potpisan od strane svih. Zar to bar nije tačno?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Vi ste jako dobri u postavljanju sugestivnih pitanja, gospodine Miloševiću. Ja ne negiram da vi dobro izvodite svoje argumente o tome da vi nikada niste verovali u Veliku Srbiju, ako je to vaša tvrdnja. Moguće je da je izjava iznesena u aprilu 1993. godine bila pogrešna i da ste vi prihvatili da je to izgubljena stvar mnogo ranije. Ja vam zaista ne mogu više da pomognem u tome, vi imate potpuno pravo da iznosite svoje argumente pred ovim Sudom. Vi imate pravo na fer suđenje i morate da budete u mogućnosti da iznosite svoje argumente i vi ćete sigurno biti u mogućnosti da iznesete svoje dokaze i ja ne želim da vam stojim na putu u tom pogledu. Ja sam izneo svoje gledište iz aprila 1993. godine i možda je ono bilo previše usko u odnosu na nekoga ko je detaljno učestvovao u pregovorima od septembra 1992. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ovde naglašavam da, kao što vidite, ni Radovan Karadžić se nije zalagao za Veliku Srbiju i on je, on je potpisao u stvari, rukovodstvo republike Srpske je potpisalo Kutiljerov plan.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, i vi i ja znamo da je gospodin Radovan Karadžić potpisao razne stvari. I ako bismo mi smatrali da je sve šta je on potpisao bila zaista njegova namera i ono šta je on hteo, onda se ne bi našli u tolikoj zbrci. Činjenica je da je on konzistentno zauzimao jedan stav na jednom forumu, a potpuno drugi stav na drugom forumu. Savršeno je moguće da je on potpisao te karte, kao deo gledišta koje je kasnije trebao da omogući da se sve te oblasti iz Kutiljerove karte okupe, sve oblasti na kojima je bila srpska većina i da žive u jednoj republici. Ja takođe mislim da je savršeno moguće da je gospodin Radovan Karadžić u jednom trenutku smatrao da Republika Srpska treba da bude povezana sa Srbijom, a onda kasnije, kako je postao sve više samouveren, on je zauzeo stav da Republika Srpska može da ostane izvan Srbije. Dakle, više nije pristajao uz

istu ideologiju. Ali nije na meni da kažem šta je bilo na umu Radovana Karadžića. Ja mogu da kažem ono šta mi dozvoljava materijal koji sam imao na uvidu i da izrazim skepticizam u odnosu na dokumente koje je potpisao doktor Radovan Karadžić.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vaš skepticizam je vaše pravo, ali vi se dobro sećate da je pri formiranju Savezne Republike Jugoslavije 1992. godine usvojena deklaracija gde Savezna Republika Jugoslavija saopštava *urbi et orbi* da nema nikakve teritorijalne pretenzije ni prema jednoj od bivših jugoslovenskih republika, donoseći svoj Ustav o Saveznoj Republici Jugoslaviji, kada su formirane Srbija i Crna Gora formirale SRJ. To znate pretpostavljam.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, ali onda se ne bi sledila logika te deklaracije i priznala Bosna i Hercegovina. Vi se sećate da smo mi proveli sate razgovarajući zašto vi niste priznali Bosnu i Hercegovinu. Mislim da su Srbija i Crna Gora priznale Vladu Bosne i Hercegovine, to bi olakšalo pregovore i iako ste vi govorili da vlada treba da se formira na drugačijoj osnovi, vi niste hteli da idete do kraja s tim, a sada kada ste izneli tu deklaraciju, tu izjavu, logično bi bilo da je onda iz toga sledilo priznavanje Bosne i Hercegovine po međunarodnom pravu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Valjda je bilo potrebno prvo doći do političkog rešenja u toj Bosni i Hercegovini. Vi sami u svojoj izjavi kažete da je vlada kontrolisala 10 posto teritorije. Ko uopšte uzima kao partnera vladu koja kontroliše 10 posto svoje teritorije? Mi smo insistirali na jednom političkom rešenju, koje će podjednako zaštititi interese sva tri naroda i na njihovoj saglasnosti. I kasnije kada je mir uspostavljen, vi se sećate da smo se Izetbegović i ja, koristeći gostoprimstvo predsednika Širaka (Jacques Chirac), sastali u Parizu, normalizovali odnose, on priznao kontinuitet Jugoslavije, kao što je to učinio i Tuđman pre njega na našem sastanku u Atini (Athens). Na žalost, nove vlasti su sve to bacile u vodu i tražile da se ponovo primi Jugoslavija u Ujedinjene nacije, ali to je druga tema. Dakle, kada je stvar završena, kada su se strane usaglasile, kada je uvažen interes sva tri naroda, onda nije bilo spora. Dotle su stvari bile sporne. Zar to nije logično, lorde Ovene?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: To je kako ste vi gledali na to, ali kao što znate, Kontakt grupa (Contact Groupe) je pokušavala mnogo meseci da postigne da vi priznate Bosnu i Hercegovinu. Vi ste koristili iste ove argumente da biste to odbili i rekli ste da to nećete da učinite sve dok se ne dođe do

konačnog rešenja. Vi ste bili konzistentni u svojim argumentima, ali mnogi od nas su mislili da priznanje Bosne i Hercegovine, uz kvalifikaciju te vlade bi bio način da se odbaci ta propaganda, kako je vi nazivate, o Velikoj Srbiji. Ja sam svakako smatrao da je to bilo u vašem interesu da dođe do tog priznanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ta vlada o kojoj vi govorite je vršila najveće zločine nad Srbima u to vreme. Upravo ta vlada. Ona nije bila i srpska i hrvatska i muslimanska. To je vlada koja je vršila najveće zločine nad Srbima u to vreme, iako vi kažete da su srpski veći. Uostalom, moći će da se utvrdi. Ta je vlada vršila najveće zločine nad Srbima u to vreme. Valjda to nije sporno. I nad Hrvatima u ono vreme koje ste maločas vi pomenuli 1993. - 1994. godine ...

SUDIJA MEJ: Ne, mislim da ovim ne idemo nigde. Ako imate nešto drugo da pitate ovog svedoka, vreme vam ističe.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Inače, ja se potpuno slažem sa onim vašim citatom da je meni bilo stalo da Srbi i u Bosni i Hercegovini i u Hrvatskoj, kao uostalom bilo gde, zaštite svoje životne interese i ništa preko toga. A ti interesi su zaštićeni ako su oni ravnopravni. Ali nadam se da ćete da se složite, pojam ravnopravnosti podrazumeva, ako su ravnopravni Srbi, da su ravnopravni i drugi i obrnuto. Molim vas, recite mi da li sam ikada za Srbe, ma gde oni živeli, tražio bilo šta više od ravnopravnosti sa drugim narodima, u svim našim razgovorima tokom te tri godine?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ta reč ravnopravnost je jedna vrlo osetljiva reč. Moje uverenje je da, da je bilo više dobre volje, mogli smo da dođemo do rešenja u kojem bi Srbi u Hrvatskoj bili u mogućnosti da nastave tamo da žive i iako se ovde usmeravamo na Bosnu i Hercegovinu, treba imati na umu da jedan od najvećih talasa etničkog čišćenja na celom Balkanu bio onaj koji je naterao Srbe da napuste Krajinu u rano leto 1995. godine. I ako govorimo o celom ovom kompleksu problema, moramo da priznamo da jedan od najvećih neuspeha bio neuspeh da se obezbedi da obični građanin u Hrvatskoj, koji je srpske nacionalnosti, ima pravo i može da nastavi da živi tamo. Mi smo tamo posvetili puno vremena tom pitanju i nikada nismo bili u mogućnosti da ubedimo vođstvo hrvatskih Srba u stepen realnosti koji je neophodan da bi oni mogli da zaštite svoj vlastiti narod. Bilo je povremeno lidera koji su bili spremni da to učine, ali ja mislim da ja ne mogu ništa

više u tome da vam pomognem. Mislim da ste vi pokušavali da zaštitite i obezbedite ravnopravnost za Srbe u Hrvaskoj, putem UNPA (United Nations Protected Areas) zona i početnog Vens-Ovenovog plana, ali oni sami sebi nisu pomogli. Meseci koje smo mi proveli tokom 1994. i 1995. godine u pokušaju da se dođe do jednog ekonomskog sporazuma, koji je bio izuzetno frustrirajući i do kojeg je bilo vrlo teško da se dođe. Bilo je teško postići razumevanje od strane Zagreba da se daju neophodne koncesije, ali takođe i pristanak Knina. I u mnogim slučajevima vođstvo iz Knina je pokazivalo manje razumevanja u odnosu na svoje obaveze prema svojim vlastitim građanima i posledica toga je bilo masovno etničko čišćenje hrvatskih Srba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kad ste već vi sami dodirнули tu temu ponovo, samo ću da vam pročitam citat Torvalda Stoltenberga septembra ove godine kada je bio dole u poseti, koji se osvrće na te događaje koje ste sad pomenuli. On kaže: "U pregovorima između Knina i Zagreba, uoči same "Oluje" u kojima je učestvovao i Franjo Tuđman, predložio sam da SAO Krajina ostane u sastavu Hrvatske, ali sa pravom na samoopredeljenjem. Obe strane su predlog prihvatile, ali je to trajalo samo nekoliko sati, jer je Tuđman već pripremao naređenja za ofanzivu uz saglasnost Amerikanaca. Napominjem da Ujedinjene nacije nisu znale ni za pripreme Hrvata, ni za pristanak Bele kuće (White House) na "Oluju". Kada je ofanziva počela, osećao sam se prevarenim, ali ovo šta sam rekao je jedina istina", kaže Torvald Stoltenberg. Je li to tako, lorde Ovene?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ne znam, ali me ne bi iznenadilo da je to rekao Torvald Stoltenberg. On je bio moj partner u pregovorima, kao predstavnik UN-a, kada je odstupio Sajrus Vens i on je bio izuzetno iskren i direktan politički vođa. On se zaista trudio da pokaže jasno, posebno u svojstvu predstavnika UN odgovornog za UNPROFOR kada je bio u Zagrebu i kada je bio kopredsedavajući Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, dakle on se zaista trudio da pokaže jasno kakve su bile obaveze sveta i Ujedinjenih nacija u odnosu na Srbe u Hrvatskoj i da oni moraju pravično da se tretiraju. Bojim se da je u to vreme bilo jako jasno da je predsednik Tuđman pokušavao da navede Ameriku na svoja gledišta i to je bila stvarnost. Međutim, bila je jedna nesretna okolnost, nije uspelo da se dođe do dijaloga u Bosni i Hercegovini i onda su prihvaćene hrvatske oružane snage kao da imaju pravo da ostvare balans vlasti unutar Bosne i Hercegovine i onda je došlo do borbi u leto 1995. godine. Ako se pogleda stvarnost koja je iz toga proizašla, to je na kraju dovelo bosanske Srbe u Dejton (Dayton), dakle, navelo je njih

da učestvuju u Dejtonskim pregovorima i mora da se prizna da je to proizišlo iz poraza Srba, a taj poraz su doživeli angažovanjem hrvatske vojske u Zapadnoj Bosni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Valjda je proizišlo iz naših mirovnih napora, lorde Ovene?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ne, mislim da je realnost bila takva da se čak i general Mladić morao da suoči sa činjenicom da su Srbi počeli da gube rat i činjenica da je zapad tolerisao da se Hrvatska vojska bori u zapadnom delu Bosne i Hercegovine otvoreno, promenio je ravnotežu snaga u odnosu na snage bosanskih Srba. Hrvatska vojska je pomagala ne samo Hrvatima, već i vladi, snagama Vlade Bosne i Hercegovine, tako da kada se došlo do NATO bombardovanja u avgustu, krajem avgusta i početkom septembra, došlo je do potpuno druge ravnoteže snaga u Bosni i Hercegovini i to je generala Mladića suočilo sa jednom potpuno drugom realnošću. Međutim, njemu je, bez obzira na to, trebalo još dve nedelje bombardovanja da shvati o čemu se radi. Bar vi znate ta područja mnogo bolje od mene, ja više nisam bio učesnik u svemu tome. Ja sam samo bio zainteresovani posmatrač događaja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je upravo i bio izbor između rata i mira. Šta bi bilo da se umešala Jugoslavija, kao što se umešala Hrvatska? Pa zapalio bi se ceo Balkan. Upravo u tome i jeste najveći doprinos da se dođe do mira i na taj način je u stvari i došlo do Dejtonskog sporazuma (Dayton Accord), kome je najviše Srbija doprinela, ruku na srce. Jer bez Srbije ne bi bilo Dejtonskog sporazuma. Valjda je to bar tačno, lorde Ovene?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, mislim da je to bez sumnje tačno. Takođe mislim da ste u pravu kada kažete da Srbija i Crna Gora, odnosno SRJ i njihove oružane snage, da su oni prešli u Bosnu i Hercegovinu, onda bi došlo do krvavog rata.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, mi smo se opredelili za mir i da mirom zaštitimo ...

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, ja verujem da ste vi hteli mir, kao što sam to već ranije rekao, od aprila 1993. godine na dalje, vi ste podržavali sve različite predloge. Ono šta bih ja volio da ste uradili, da ste svoju verbalnu podršku miru pretvorili u vojni pritisak i ekonomski pritisak o kojem smo juče govorili, jer bi to donelo mir mnogo ranije. Mislim da ste vi podnosili opstriranje mira od strane bosanskih Srba predugo, dve i po godine predugo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da budemo, da budemo korektni prema činjenicama. Ja verujem da ste vi korektni prema činjenicama. Pogledajte te mirovne planove. Dakle, Kutiljerov plan je mart 1992. godine, Srbi ga prihvatili. Pa onda dugo nema ništa, ali ima čitava jedna prepiska koju nemam vremena da uvodim, gde Srbi insistiraju u komunikaciji sa Karingtonom (Peter Carrington) i Kutiljerom da se nastave pregovori iako je Izetbegović povukao svoj potpis. Znači Kutiljerov plan je mart 1992. godine. Onda Vens-Ovenov plan, 1993. godine, maja. E sada, proizilazi iz ovoga da vi meni zamerate što ja nisam upotrebio još neka drastičnija sredstva za Vens-Ovenov plan, kao da sam ga ja napustio, a u stvari ste ga napustili vi. Kad kažem vi, ne mislim na vas lično, nego mislim na međunarodnu zajednicu. Taj Vens-Ovenov plan su napustili Amerikanci prvi, odnosno nisu ga ni podržali, odnosno nisu ni hteli da ga podrže. Je li to tačno? I stavili su na znanje Srbima da ne smatraju da je plan dobar, pa smo mi izigrali iz Beograda Don Kihota koji se bori za plan koji podriva upravo međunarodna zajednica, a među njima i najveće svetska sila. Je li to tačno ili nije?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ima u tome dosta istine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, lorde Ovene, kada je bio ovaj plan koji ste vi nazvali "Invinsibl" (Invincible) po imenu nosača aviona, na kome, na kome je pravljen, a mi smo ga zvali Oven-Stoltenbergov plan (Owen- Stoltenberg Plan). Nije važno, na kraju krajeva, kako se zove. Kad je to bilo? Da li se sećate?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: U septembru, da, u septembru 1993. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U septembru 1993. godine. Znači u maju 1993. Vens-Ovenov plan, svi naši naponi, pritisci. On se odmah napušta, da bi se već u septembru ponudio "Invinsibl" plan, koji opet Srbi prihvataju. Ima ta crvena zona, gde mi vršimo pritisak od maja do septembra, a vi napuštate plan i ide se na "Invinsibl", ali ne na, kad kažem vi, ne mislim na vas lično, nego znači, međunarodna zajednica, onda ide "Invinsibl" plan koji Srbi opet prihvataju, Muslimani odbacuju, je li tako, lorde Ovene?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ne, mislim da međunarodna zajednica nije odbacila taj plan. Evropska unija je preuzela plan tri republike i nazvala ga evropskim akcionim planom i povećala procenat teritorije koji je pripao bosanskoj vladi sa 30 na 33,3 posto i taj plan je bio na pregovaračkom stolu u decembru 1993. godine i mi smo to već pominjali juče. To je bila, vero-

vatno, jedna od najboljih mogućnosti za mirovno rešenje i bilo bi mnogo lakše da se postigne pomirenje nego što je čak to postignuto i Dejtonskim sporazumom. Mislim da su uspostavljene granice između predominantno muslimanske republike i predominantno hrvatske republike i to bi dalo mnogo veću stabilnost Bosni i Hercegovini. Ali oko toga nije postignut sporazum, došlo je do različitih mišljenja o 0,5 posto teritorije između doktora Karadžića i predsednika Izetbegovića u Briselu (Brussels). Onda je došao plan Kontakt grupe (Contact Group Plan) u septembru, izvinjavam se, u julu 1994. godine, a onda Dejtonski sporazum 1995. godine. A za sve njih se može reći da ste se vi s njima složili. Ali da bi se postigao sporazum, mi smo morali da imamo sporazum o kartama, a u to vreme, bosanski Srbi su pravili takve teškoće, da su čak blokirali sporazum, koji bi normalno prihvatili svi razumni i racionalni ljudi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Lord Ovene, ja se s vama slažem, suludo je, suludo je i, i pomisliti da neko plan propadne zbog 0,5 posto teritorije. Daleko od zdrave pameti. Ali verovatno je bilo nešto iza toga. Ali pogledajte, ja zato govorim o, o ovoj dinamici. Imate Kutiljerov plan 1992. godine, pa onda nemate ništa do Vens-Ovenovog plana, pa Vens-Ovenov plan 1993. godine, pa Invinsibl plan u septembru 1993. godine, pa akcioni program Kinkel-Žipe odnosno Evropska unija, pa Kontakt grupa, pa Dejton. Srbi su prihvatili Kutiljerov, prihvatili "Invinsibl", prihvatili akcioni plan Evropske unije i prihvatili Dejton. Prema tome, da budemo korektni prema rukovodstvu na Palama, oni su prihvatili četiri od ova mirovna plana, od ovih pet, šest mirovnih planova. Je li to tačno, lorde Ovene?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ne, ne. Morate, to nije sasvim tačno ...

SUDIJA MEJ: Mislim da moram da vas prekinem. Dobijamo francuski na engleskom kanalu. Možemo li da pokušamo ponovo?

SVEDOK OVEN: Da li da ponovim odgovor?

SUDIJA MEJ: Da, molim.

SVEDOK OVEN: Vi sada govorite o svojoj vlastitoj podršci svim tim planovima, ali bosanski Srbi su odbili taj mirovni plan na Palama. Bosanski Srbi su prihvatili Kutiljerov plan, oni jesu prihvatili plan "Invinsibl" i mnogi su smatrali da će predsednik Izetbegović, kada se vrati u Sarajevo, da zagovara

prihvatanje tog plana takođe. Međutim, Akcioni plan Evropske unije nikada nije doveo do konačnog sporazuma. Mi nismo mogli da nametnemo rešenje, mi smo pokušavali da postignemo da se dve strane slože. Hrvati su se složili s tim planom. Oni su se složili sa svim planovima, međutim došlo je do razlika, kao što ste rekli, ne oko 0,5 posto, već su, već je bilo na Karadžiću i Krajišniku da pristanu na ta prilagođavanja, a oni su bili dovoljno ljudi da to ne urade. A onda u Dejtonu, kako sam, kako sam ja to shvatio, vi ste onemogućili glasanje delegaciji Srba iz Bosne i postignut je sporazum.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Samo da vas ispravim, lorde Ovene, ja nisam onemogućio glasanje Srba iz Bosne. Ja sam, upravo poučen vrlo gorkim iskustvima, poznatim i vama i meni, pre nego što je se uopšte moglo krenuti u Dejton, napravio sporazum koji je bio konačan i koji verovatno znate, gde ga je potpisao i Karadžić i Koljević i Plavšić i Krajišnik i Kozić, ne znam ni šta je bio, valjda predsednik vlade, Buha i Mladić. A sa jugoslovenske strane Lilić, Milošević, Bulatović, Kontić, predsednik savezne vlade, drugi Bulatović, ministar odbrane i načelnik Generalštaba i potpisao ga je i srpski patrijarh Pavle. Zašto? Zato što nisam hteo da se ponovi Atina i Vens-Ovenov plan. I zato što sam hteo da imam u rukama papir koji daje mogućnost da ono šta se odluči u Dejtonu, važi konačno i da ne može biti preispitivano. A da ukoliko se podele glasovi delegacija, jer su bila tri prema tri, tri iz Jugoslavije i tri iz Republike Srpske, onda odlučuje moj glas, jer je paran broj, ali u onoj trojci, među kojom sam ja, moj glas preteže. Na taj način sam se osigurao upravo od onih opasnosti, o kojima je bilo reči. Valjda vam je to poznato? Dakle, nisam im onemogućio da glasaju, ali je u Dejtonu napravljena, napravljen sporazum, koji je bio moguć i koji je u relativnom smislu zaštitio interese sva tri naroda. Je li tako, lorde Ovene?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, slažem se. Nije bila šala kada sam rekao da bih voleo da ste vi glasali za njih u Atini, ali mi smo imali patrijarha Srpske crkve da bude svedok tome.

SUDIJA MEJ: Sada ćemo da napravimo pauzu. Gospodine Miloševiću, mi smo razmotrili vaše vreme, koje je sada isteklo, ali ćemo vam dati još 15 minuta kada se vratimo. Sada ćemo da napravimo pauzu na 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, dali ste mi još 15 minuta.

SUDIJA MEJ: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Lorde Ovene, u vezi sa ovim planovima, pošto mi se čini da je potrebno razjasniti ovo pitanje akcionog plana o kome ste maločas govorili. Podsetio bih vas na jedan vaš citat iz knjige, to je 407 strana engleske verzije, koju ja imam na kompakt disku, gde vi kažete: 'Do sada su izgubljene četiri mirovne inicijative. Karington-Kutiljerov plan pre rata, pre nego što je rat započeo. Vens-Ovenov plan, paket sa "Ivinsibla" i sada Akcioni plan Evropske unije. Većina Evropljana je, po mom mišljenju, smatrala da su svi daljni naponi, dok Amerika ostaje po strani osuđeni na propast, jer to Muslimanima omogućava da i dalje izbegavaju kompromise, koji leže u suštini svih pregovora. Da li, dakle smatrate da je za neuspeh plana Evropske unije, prevashodno odgovorna muslimanska strana, kao i Sjedinjene Američke Države?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ne, ne delim to mišljenje. Mislim da je predsednik Izetbegović bio suočen sa jednim veoma teškim pitanjem, jer je trebao se složiti sa kartom koja bi zapravo definisala pretežno muslimansku republiku, jer je to bila jedna od suština nove strukture kojom smo se tada bavili. Naime, napustili smo prethodnu kantonalnu strukturu iz Kutiljerovog plana, provincijsku strukturu iz Vens-Ovenovog plana, sada smo se bavili priznavanjem činjenice da će unutar Bosne i Hercegovine da budu formirana tri nezavisna područja. I tom kartom mi smo prihvatili činjenicu da su te tri enklave u Istočnoj Bosni bile veoma tesne, mi smo ih malo proširili. Napravili smo vezu kroz Goražde i povezali Žepu i Srebrenicu. Međutim, to je još uvek sve bilo dosta skućeno. Prema tome, u Istočnoj Bosni predsednik Izetbegović je imao težak problem da u to uveri svoj vlastiti narod. Drugo, osim Istočne Bosne, postojao je i pravi problem u Zapadnoj Bosni, gde je on, po mom mišljenju, zaista trebao više teritorija. I kao što sam već rekao, osoba koja je imala teritorije, a to je doktor Karadžić, odnosno vođa bosanskih Srba i osoba koja je imala najmanje teritorija, a iza sebe je imala većinsko stanovništvo, možda ne najmanju teritoriju, ali u svakom slučaju manju teritoriju od Srba, bili su bosanski Muslimani. Ja mislim da nije bilo nerazumno tražiti da bosanski Srbi odustanu od 0,5 posto svoje teritorije. Vi ste ostali na nogama do kasno u noći te noći i ja mislim da ste vi zaista otišli iz Brisela misleći da će Karadžić i Krajišnik sutradan podržati tih 0,5 posto, međutim oni to nisu učinili. To je zaista zavisilo o njima. Oni su trebali da pomaknu sa mrtve

tačke u vezi ta dva dela teritorije, da bi plan Evropske unije mogao da bude prihvaćen u Briselu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je nesumnjivo i, i mislim da i vi i ja i svi drugi, nismo mogli ni da pretpostavimo da se nešto može zakočiti na problemu od 0,5 posto teritorije. To je toliko bilo jasno, ali ja sam vas podsetio na ovaj vaš citat upravo zato što se govori o tome da ovakav stav Amerikanaca omogućava Muslimanima da izbegnu neophodnost jednog kompromisa koji je nužan u pregovorima. Dakle, to je bila poenta citata koji sam vam ja pročitao i to je citat iz vaše knjige.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: S time se ja slažem. Ja sam privatno već duže vremena zagovarao stav da je forma tih pregovora koje su vodile Evropska unija i Ujedinjene nacije bio nedovoljan i da je trebalo uključiti i Sjedinjene Američke Države i u mesecima koji su usledili ja sam govorio da trebamo više da radimo kroz NATO i bio sam glasni zagovornik plana Kontakt grupe, koji je predviđao da se Evropska unija predstavlja kroz članstvo Velike Britanije (Great Britain), Francuske (France) i Nemačke (Germany), koje bi činile Kontakt grupu, međutim ključni, dodatni elementi bili su Ruska Federacija (Russian Federation) i Sjedinjene Američke Države. Od tog trenutka, Sjedinjene Američke Države postale su partner u pregovorima. Ali, plan Kontakt grupe zapravo se malo razlikovao od Akcionog plana Evropske unije ili Dejtona. 51 posto za Republiku Srpsku nalazilo se u svim tim planovima, i u Evropskom planu i u planu sa "Invisibla". 51 posto su Amerikanci prihvatili, a oni su uticali na hrvatsko-muslimansku federaciju. Prema tome, smatram da je bilo važno da je u tome učestvovala administracija predsednika Klintona (Bill Clinton) i na taj način su i naši stavovi postali nešto koherentniji. Ali da bi se to učinilo, kao što sam već rekao, mi smo odlučili da Evropska unija bude predstavljena kroz njene tri najveće zemlje. Mislim da je to bilo realno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To, to je svakako bilo realno i to nije sporno, ali ja bih sad hteo da pređemo samo preko nekoliko pitanja koja se tiču činjenice da vi govorite o nekim greškama koje su uslovile građanski rat i između ostalog i o privremenom, prevremenom priznavanju Hrvatske i Slovenije. Da li je nesporno, lorde Ovene, da su jedino u Jugoslaviji svi njeni narodi ostvarivali to da ne budu podeljeni, iscepkani, u okvirima više država, već da žive u istoj državi? Dakle, svi Srbi, svi Hrvati, svi Muslimani i da je život u tom nepodeljenom jugoslovenskom prostoru predstavljao niz prednosti i pogodnosti za građane koji na tom prostoru žive. I na svakom

drugom planu. Uostalom, zašto su se države udružile u Evropsku uniju? To je valjda bilo nesporno.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ne, mislim da bi stvari bile lakše da se bivša Jugoslavija nije raspala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja upravo o tome govorim. Bivša Jugoslavija je bila prednost za sve njene narode. Poznato vam je, pretpostavljam, da je niz država, međunarodnih organizacija, pa i niz značajnih ličnosti, podržao integritet Jugoslavije i založio se na početku jugoslovenske krize za očuvanje njenog jedinstva, je l' tako?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, to je bio stav Sjedinjenih Američkih Država i predsjednika Buša (George Bush) starijeg i državnog sekretara Džejmsa Bejkera (James Baker), a i Evropske unije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Poznato vam je da je i Evropski parlament (European Parliament) 9. jula 1991. godine usvojio u Strasburu (Strasbourg) rezoluciju o Jugoslaviji kojom nije podržao jednostrane akte secesije Hrvatske i Slovenije?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: To mi zapravo nije poznato, ali ako mi vi to sada kažete, nema razloga da tome ne verujem i stvari štimaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato da su i Savet ministara Evropske zajednice (Council of Ministers) i Evropski savet (European Council), takođe organi Evropske zajednice (European Community), podržali teritorijalni integritet SFRJ i da je još 26. marta 1991. godine Evropska zajednica objavila deklaraciju o Jugoslaviji u kojoj je istaknuto, 'da uedinjena i demokratska Jugoslavija ima najbolje izgleda da se skladno integriše u novu Evropu', to citiram iz te deklaracije.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, to je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li takođe znate da je to bio drugi put, da je i savet ministara KEPS-a na svom sastanku u Berlinu 19. juna 1991. godine usvojio deklaraciju, kojom je, između ostalog, izrazio podršku jedinstvu i teritorijalnom integritetu Jugoslavije=

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sada kada je reč o tim, o tom, o tom preokretu, podsetiću vas na ono šta kažete u vašoj knjizi, engleska verzija ko-

ja je na mom kompakt disku. To je na strani 46 u prvom pasusu, to je odmah nakon vašeg naimenovanja, vi o tome pišete. Kažete: "U nedelju smo kolumna krenuli za London (London), a usput smo se zadržali na čaju kod Pitera Karingtona, na njegovoj farmi u Bakingem šajeru (Buckingham Shire). Kao i uvek, Piter je bio opušten, ali mu se u glasu dok je pričao kako su se prema njemu ponašali Evropski ministri spoljnih poslova pojavila oštrina. Nije bilo sumnje da je odluka EZ o priznanju, doneta u decembru 1991. godine, smatrao izdajom. Dok je izlagao hroniku zbivanja, naglas sam se upitao", to vi pišete: "Šta bi mogli da urade meni, a on se s likovanjem nasmejao - Ne brini, ništa više nije ostalo što bi mogli da urade". Dakle, Karington je smatrao da je priznanje upropastilo mirovne napore, je l' tako?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, on je o tome pisao u jednom pismu, čime je svoje stavove formalno stavio na papir, a to je učinio i Sajrus Vens i tadašnji generalni sekretar Ujedinjenih nacija Perez de Kueljar (Perez de Cuellar). Prema tome, trojica ljudi koji su najviše učestvovali u mirovnom procesu u to vreme, protivili su se odluci Evropske zajednice da dođe do priznanja. Međutim, osim suštine pitanja o Sloveniji i hrvatskom pitanju, oni su smatrali da će to da dovede do preranog priznavanja Bosne i Hercegovine i to se upravo i dogodilo. I ja smatram da je to bila veoma velika greška.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tragična, rekao bih, lorde Ovene. Rekao bih da se i vi s tim slažete. Da li se sećate izjave Džejmsa Bejkera 13. januara 1995. godine pred američkim Kongresom, kada je rekao da je "činjenica da su Slovenija i Hrvatska unilateralno proglasile nezavisnost, uprkos našim upozorenjima, one su upotrebile silu da bi zauzele granične prelaze i to je izazvalo građanski rat"? To je Džejms Bejker rekao na *hearingu* pred američkim Kongresom 13. januara 1995. godine.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: To mi nije poznato, ali nemam razloga da sumnjam da je on to zaista rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A sećate li se izjave Sajrusa Vensa 9. februara 1995. godine: "Prerano priznavanje nekadašnjih jugoslovenskih Republika bila je strašna greška"?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: To je bio njegov stav i on ga je zadržao do smrti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Trebalo je da se držimo Haškog sporazuma, koji nije dozvoljavao priznavanje bivših jugoslovenskih republika dok

se ne postigne sveobuhvatno rešenje. To nije ispoštovano i mislim da je to bila strašna greška“, to je njegov citat. Sećate se toga?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: To mi je bilo poznato, a i s tim se slažem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Lord Karington u bečkom nedeljniku “Profil“ kaže u vezi s pokušajima da se ostvari mir, kaže: “U tom poslu ja sam pomagao Sajrusu Vensu koji je bio glavni pregovarač. Pregovori su dobro napredovali. Bili smo skoro pred rešenjem problema Krajine i Slavonije. Tada je, međutim Evropska zajednica krajem 1991. godine odlučila da prizna Sloveniju i Hrvatsku“ i on govori da je ponašanje Evropske zajednice srušilo Mirovnu konferenciju, doslovno citiram njega “srušilo mirovnu konferenciju“ i citiram ga dalje “Hrvatska je priznanjem dobila ono šta je želela, Slovenija takođe i oni više nisu imali želju da Mirovna konferencija bude nastavljena i šta je još važnije, trebalo je istu stvar omogućiti i drugima, a pre svega Bosni i Hercegovini. Alija Izetbegović se nije odlučio za nešto drugo osim za nezavisnost, iako je i njemu bilo jasno da takvo opredeljenje znači rat. Hans Ditrh Genšer (Hans-Dietrich Genscher) želeo je međunarodno priznanje Slovenije i Hrvatske, gotovo svi drugi su bili protiv“ i onda on ima primedbu novinara, Karington i na primedbu tu da mu se prebacuje da je bio prosrpski nastrojen, on je odgovorio: “To je bilo besmisleno. Nije bilo lako odgovoriti ko je dobar, a ko je zao. Kada su Hrvati proglasili svoju nezavisnost, nisu dali Srbima u svojoj zemlji, koji ima 600.000, nikakve garancije. Bilo je razumljivo da su Srbi zbog toga bili zabrinuti, pre svega, ako se ima na umu divljanje hrvatsko-muslimanskih ustaša u Drugom svetskom ratu“. Sećate se tih stavova lorda Karingtona?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ne, ne sećam se. Lord Karington je ipak odgovoran za svoje vlastite citate.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li se sećate, o tome je pisao i “Mond diplomatik“ (L’ Mond Diplomatie), da je kancelar Kol (Helmut Kohl) na samitu Evropske zajednice u Briselu 29. i 30. juna 1991. godine, to je četiri dana pošto su Slovenija i Hrvatska proglasile secesiju, iako to nije bilo na dnevnom redu, zatražio momentalno priznanje ovih republika?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja znam da on to smatra, ali ne znam njegove tačne reči.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato šta se dešavalo 16. decembra na samitu, 1991. godine, na samitu Evropske zajednice, gde je Genšer izjavio da ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Nema smisla svedoka da pitate o stvarima o kojima on ne može da govori. Već ste potrošili vaših 15 minuta, možete da postavite još par pitanja, ali pod uslovom da su relevantna i da govore o pitanjima o kojima lord Owen može da odgovara. Propaganda s vaše strane vama neće da pomogne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja se ne bavim nikakvom propagandom, već pokušavam samo da govorim o činjenicama.

SUDIJA MEJ: Imaćete priliku to da učinite kad vi budete izvodili svoje dokaze, naravno. Ali sada smisla ima samo postavljati pitanja ovom svedoku koja su takve prirode da on na njih može da odgovori.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa vi na 556 i 557 strani vaše knjige govorite kako su lord Karington i Perez de Kueljar u pismima skrenuli pažnju da prevremeno priznanje Hrvatske može da dovede do širenja krize na Bosnu i Hercegovinu, a otišlo se i korak dalje. Vi kažete sledeće na prvoj strani ovog, na prvom pasusu na strani toj 556 i 557: "Greška Evropske zajednice oko priznanja Hrvatske mogla je da se prevlada da situacija nije bila iskomplikovana priznanjem Bosne i Hercegovine, bez obzira na posledice ...

prevodioci: Molimo vas da čitate sporije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "SAD koje su se krajem decembra 1991. godine protivile priznanju Hrvatske, postale su veoma aktivan zagovornik priznanja Bosne i Hercegovine u proleće 1992. godine. Međutim, nije trebalo smatrati neizbežnim niti je bilo logično nastaviti odlučno i priznati Bosnu i Hercegovinu, unutrašnju jugoslovensku republiku koja se sastojala od tri velika konstitutivna naroda sa veoma različitim stavovima o nezavisnosti". Dakle, išlo se iz greške u grešku, a cena su ljudski životi, lorde Ovene. Dakle, reč je, pošto ste i vi sami povezali ove ratove o kojima govorite, o jednom ratu, ratu protiv Jugoslavije. O ratu kojim je razbijena Jugoslavija, je li tako ili ne?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja mislim da se radilo o velikoj grešci. Bila je velika greška da se Bosna i Hercegovina prizna samo zato jer su ranije priznale Slovenija i Hrvatska, a pogotovu da se to uradi bez značajnih mirovnih snaga Ujedinjenih nacija u zemlji pre priznanja. Jer to bi barem smanjilo opasnost od izbijanja rata. Jedan od problema je bio i taj da su Ujedinjene nacije u to vreme imale poteškoća da od zemalja članica pribave dovoljan broj trupa, kako bi čuvalе zaštićene zone Ujedinjenih nacija u Hrvatskoj, četiri takve zone. Prema tome, naš problem koji je potrajao tokom cele krize je to da političari imaju divnu naviku da Savetu bezbednosti daju retorička obećanja, ali da to onda ne podupru resursima i snagama na terenu. Na žalost, to je priča koja vredi za celu bivšu Jugoslaviju, pogotovo za Srebrenicu, gde smo mi dali impresiju da ćemo moći da branimo te ljude, a da nismo za to imali kapacitete. Međutim, to nije greška Ujedinjenih nacija. Ujedinjene nacije se često koriste kao opšti kišobran na koji se baca ljaga, međutim smatram da krivica leži na Savetu bezbednosti u to vreme, tadašnjem Savet bezbednosti i pogotovo njegovim stalnim članicama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Lorde Ovene, vi ste pomenuli generala Moriona (Philippe Morillon) i cenim da iz onoga šta o njemu pišete, da imate o njemu dobro mišljenje, je l' tako?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, imam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vama je poznato, vama je poznato da je on svedočio u francuskom Parlamentu (Assemblée-Nationale). Ja ovde imam autentičan tekst, to je "*L'audition de generale Phillippe Morillon*", oktobar 1992. godine, 1993. godine i tako dalje u francuskom Parlamentu. On, pošto vam je gospodin Najs (Nice) postavljao pitanja o Srebrenici, iako ste se vi oko toga ogradili, jer niste u to vreme bili, on je na tome insistirao. U ovom dokumentu on kaže: "Ja nisam oklevao da kažem i da napišem da je Mladić upao u klopku u Srebrenici. On je očekivao otpor na koji nije naišao. On, smatram, nije očekivao da će se masakr desiti, ali je pritom potpuno podcenio nagomilanu mržnju. Ja ne verujem da je on naredio masakre, ali ne znam, to je moje lično ubeđenje". I moje je lično ubeđenje i ne mogu da verujem, a i vi ste upoznali generala Mladića. Pretpostavljam da ni vi ne možete da verujete da je on mogao narediti takvu jednu nečasnu stvar?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ovde imamo jedno ozbiljno neslaganje. Nije moj posao da nagađam o tome šta se dogodilo u Srebrenici 1995. godine, ali moj posao sigurno jeste da vama, gospodine Miloševiću, i Sudu kažem

da ne delim taj stav o generalu Mladiću. Ja mislim da je karakter generala Mladića sastavljen od mnogo različitih elemenata, šta ga je učinilo osobom koju nije lako pročitati. Ali ja ne smatram na osnovu dotadašnjeg ponašanja generala Mladića da je nemoguće da je on učestvovao u masakru Muslimana. Ja smatram da je on rasist i da je imao mnoge sasvim iracionalne poglede na muslimansko stanovništvo. Takođe smatram da je njegovo dotadašnje ponašanje, kao generala, pokazalo da je on dovoljno brutalan čovek da bi mogao da donese takvu odluku. Ja naravno ne mogu o tome da li on takvu odluku jest ili nije doneo, međutim kad govorimo o njegovom karakteru, ja ne mogu da budem svjedok karaktera generala Mladića i reći, tražim sada reč koja bi bila prikladna, dakle ne bi želio da kažem da je on sproveo, ali dakle, sigurno nije osoba koja se ne bi mogla da složi sa masakrom Muslimana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam vam, ja sam vam, lorde Ovene, citirao Moriona. Rekao sam da i ja ne verujem da je on naredio masakr. Morion kaže da on ne veruje da je on naredio masakre. Ali da idemo dalje, govoreći o svojim saznanjima iz 1993. godine u ovom svedočenju Moriona u francuskom Parlamentu, o nagomilanoj mržnji i tome kako je o tome obavestio UN, Morion dodaje: "Ja sam obavestio i Beograd. Otišao sam kod Miloševića i rekao mu: 'Evo šta će se desiti', on mi je pomogao. To što sam tada dobio bitku, to je bilo zahvaljujući stavu koji je Milošević zauzeo, ali i Njujork (New York) je bio u toku". Pretpostavljam da to o 1993. godini bar znate?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja sam već jasno dao do znanja, mnogim ljudima se ne sviđa šta ja to govorim, ali ja smatram da ste vi bili od velike pomoći 1993. godine kada ste zaustavili generala Mladića i sprečili da on ode i zauzme Srebrenicu. Ja sam vas lično nazvao. Vi ste čuli isto tako argumenete mnogih drugih ljudi i ja mislim da je situacija sasvim jasna. Vi ste tada intervenisali i vi ste u toj situaciji bili od velike pomoći. Ja smatram da ste vi tada bili svesni velike opasnosti za reputaciju Srba, koja bi bila dovedena u pitanje da su oni ušli u Srebrenicu. Došlo bi do teških uličnih borbi i mržnje koje su postojale u području Srebrenice u vezi Bratunca i drugih stvari dovele bi do veoma neželjenih scena. Ja ne znam tačno šta je vam rečeno 1995. godine, da li vam je nešto rečeno 1995. godine i kakve su tada bile okolnosti, jer tada više nisam bio pregovarač, ali smatram da je to najsratomnija pojedinačna epizoda koja se dogodila u celoj Bosni i Hercegovini, taj masakr u okolini Srebrenice 1995. godine. Ja mora da sam na neki način, u izvesnoj meri bio u tome, jer nisam upozorio na dovoljan

način druge ljude, što nisam dovoljno jasno dao do znanja koliko je tada bila opasna situacija. Međutim, mogu da vam kažem da sam se ja protivio politici zaštićenih zona, od početka do kraja. Smatrao sam da se radilo o laži. Ja sam na to upozorio ministre, protivio sam se zajedničkom akcionom planu 1993. godine. Naišao sam na veliko protivljenje Sjedinjenih Američkih Država kad sam se tako ponašao i smatram da je to bila sramotna odluka i da je svaki pojedinačni član Saveta bezbednosti kad su o tome doneli odluku dobro znao da oni neće da daju dovoljan broj trupa, da su dobro znali da su generali Ujedinjenih nacija rekli da je minimalan broj trupa 35.000 da bi se takva politika mogla da sprovede, a mi te trupe nismo tamo dostavili i zato smo delimično odgovorni za taj strahoviti masakr.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sasvim delim vaše mišljenje o tome i nije bilo ničega sramotnijeg što se moglo desiti i ničega što je bilo... Tih ljudi koji su stradali i istovremeno na štetu Srba. Zato sam i zainteresovan da to šta se desilo 1995. godine veoma, veoma jasno osvetli i otkrije i jedan ...

SUDIJA MEJ: Imate još 5 minuta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu gospodine Mej, imam, imam u vidu da ste vrlo širokogruđi u pogledu vremena danas. U ovom svedočenju pred misijom Narodne skupštine Francuske, Filip Morion je izneo svoje mišljenje o jednom pitanju koje ste vi dotakli u vašoj knjizi i izjavi. Naime poslanica Mari Elen Ober (Marie-Helene Aubert) ga je pitala: "Smatrate li vi ili ne da su postojali agresor i žrtva agresije i da je trebalo braniti žrtvu?" a general Morion je odgovorio: "Ne, ja sam bio prisutan i preživljavao krizu od njenog početka u aprilu 1992. godine i uvek sam odbijao da smatram da su postojali agresori i žrtve agresije. Zbog toga su mi Bošnjaci dugo pri-govarali", završen citat. Za razliku od Filipa Moriona, vi niste bili u Bosni i Hercegovini na početku rata, već ste došli nekih pola godine kasnije. Ipak, na osnovu vaših iskustava i saznanja, da li možete da se saglasite s generalom Morionom u pogledu ove poslednje ocene?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja mislim da je malo previše pojednostavljeno gledati na rat u Bosni i Hercegovini kao rat između agresora i žrtava. Sasvim sam jasno već rekao da ja smatram da su sve strane počinile zlodela, da su političke vođe pokazale nedostatak saučešća i spremnosti da se naprave kompromisi, na svim stranama. Ali, bez obzira na to, postoji opasnost ukoliko pokušate da na neki način ravnomerno podelite krivicu i kažete da su sve

strane bile jednako krive. To, po mom mišljenju, nije slučaj. To sam rekao juče i ponavljam i danas. Pokušavajući da donesem taj veoma teški sud o tome kakva je ravnoteža greške, ravnoteža horora i neobzirnog ponašanja, ja mislim da iz takve analize bosanski Srbi izlaze u najgorem svetlu, slede ih hrvatski Srbi i na kraju ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Mislite bosanski Hrvati?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, mislio sam da kažem bosanski Hrvati. Dakle, prvi su bosanski Srbi, po mom mišljenju u razmerima lošeg ponašanja, na drugom su mestu bosanski Hrvati i na kraju bosanski Muslimani. Ali ja nisam Bog, ja nisam ovde došao da raspodeljujem krivicu. Ja vam samo dajem jednu moju opštu procenu, budući da je u propagandnom ratu postojala tendencija da svaka strana tvrdi da su samo oni razumni, da su samo oni dobri. Na žalost, nužno je u celoj toj situaciji formirati neke sudove. Bolje je gledati individualne epizode. Jedan od problema je bio taj da stvari nisu uvek bile onakve kako su izgledale. Ponekad zločini bi izgledali kao da mogu da se pripišu jednom elementu, međutim u velikom broju slučajeva stvari su mogle da se pripišu i provokatorima, prema tome, morate da budete skeptični u mišljenju u vezi s time ko je odgovoran za neku konkretnu situaciju ili ne. Međutim, vaša braća Srbi u Bosni nisu pridoneli reputaciji Srba uopšte.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kad govorite o tim incidentima i pogrešnoj slici, evo uzmimo na primer ovu eksploziju na sarajevskoj pijaci Markale, u subotu 5. februara 1994. godine. To je bila jedna od prekretnica u tom ratu i optuženi su Srbi, je li tako? A vi na strani 419 govorite: "Delegacija bosanske Vlade, koja je trebala da pregovara", to se posle toga dešavalo, nije se međutim pojavila na sarajevskom aerodromu. Rouz (Michael Rose) je bio besan, otišao je u bosansko Predsedništvo da ubedi predsednika Izetbegovića i njegovog generala Delića da dođu na sastanak. Oni oko generala Rouza nikad nisu krili činjenicu da je na tom sastanku on rekao vođama bosanskih Muslimana da je upravo primio tehničke informacije koje ukazuju da minobacačka granata nije došla sa područja pod kontrolom Srba, već iz muslimanskog dela grada. Ako ova informacija bude puštena u opticaj, ishod sastanka NATO-a će biti sasvim drukčiji. A ako Izetbegović pokuša da odugovlači sa pregovorima UN-a, kako bi sačekao NATO sastanak, on, Rouz, će se osećati obaveznim da obelodani preliminarne dokaze istrage UN-a". O tome vi pišete na 419 strani. "Ako vladin pregovarački tim ne bude na sarajevskom aerodromu u sredu 9. februara, on će da sazove konferenciju za

štampu“, završavam vaš citat. Dakle, saznanje da su Muslimani granatirali vlastiti narod, nije obelodanjivao, već je služio kao sredstvo pritiska, uprkos tome što je svetsko javno mnjenje bilo zahvaćeno jednom antisrpskom histerijom, je l' tako, lorde Ovene?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Pa vi ste delimično upravu, međutim, na žalost niste završili priču. Na zahtev gospodina Karadžića, a ta je stvar zapravo bila neizbežna, došlo je do celovite istrage o tom incidentu. Istraga Ujedinjenih nacija koju je pokrenuo Butros Butros Gali (Boutros Boutros-Gali) došla je do zaključka da nisu mogli da utvrde ko je odgovoran, da nisu mogli da utvrde da li je granata ispaljena iz područja pod kontrolom muslimanskih snaga, dakle, bosanske vlade ili pod kontrolom srpskih snaga. Ono šta ste tačno rekli je to da su na početku preliminarni dokazi upirali u to da je granata došla sa područja pod kontrolom snaga bosanske Vlade. I to je bila jedna izuzetno neobična situacija, gledati NATO i Evropsku uniju spremne da donesu odluku na osnovu jedne automatske pretpostavke da su granatu ispalili bosanski Srbi. A kao šta ja kažem, to nikada nije bilo dokazano, niti je dokazana suprotna tvrdnja koja se prvo pojavila, da je granata došla s položaja muslimanskih snaga. Prema tome, to je jedna otvorena epizoda, međutim u diplomatiji tog vremena bilo je veoma važno da Ujedinjene nacije zadrže svoj integritet i nepristrasnost i velika je pohvala za generala Rouza to da je on, bez obzira na vrlo jake kritike javnosti, odbio da to učini. Moramo da imamo na umu da su mnogi pripadnici Ujedinjenih nacija izgubili živote u Bosni i Hercegovini boreći se za nepristrasnost i boreći se protiv veoma jakih snaga u to vreme. U Evropskoj uniji postojala je spremnost na koju ja nisam ponosan, da se dođe do jednog zaključka, a to je da je to bilo u potpunosti delo bosanskih Srba. Ali bez obzira na to, kontekst sa kojim su Evropska unija i NATO bili suočeni je bio taj da su svakoga dana na Sarajevo padale granate ispaljene sa minobacačkih položaja i topova bosanskih Srba. I ja sam lično sa generalom Morionom bio u komandi Ujedinjenih nacija i probudila nas je artiljerijska vatra usmerena direktno na komandu Ujedinjenih nacija u Sarajevu. Prema tome, to je kontekst u kojem se gleda na stvari. Iako je u toj konkretnoj epizodi postojala opasnost da integritet međunarodne zajednice bude narušen, na svu sreću do toga nije došlo. I oni su utvrdili da nije bilo moguće da se zaključni ko je ispalio tu granatu, ali znali su da oko Sarajeva postoji previše vatrenih tačaka teškog oružja iz kojih se stalno pucalo na Sarajevo i to je trebalo da prestane. Zato je generalu Mladiću upućen ultimatum da njegove snage moraju da se povuku i to je bilo sasvim ispravno. General Mladić je odbio da povuče svoju artiljeriju, on je počeo tu, počeo je da je

rotira, šeta okolo, izvodi je van područja Sarajeva i drugim putevima vraćao u područje Sarajeva. I tek kad su Rusi, prvo na naše nagovaranje, a zatim brzo i tiho pokrenuli svoje snage, one koje su ranije bile u Hrvatskoj, doveli ih u područje oko Sarajeva i pojačali taj deo Sarajeva, kako bi pružili dodatni osećaj sigurnosti Srbima, tada su vaši vlastiti generali prisilili generala Mladića da počne sa povlačenjem tih teških artiljerijskih oruđa. I tada smo uspeli da osnujemo zonu isključenja oko Sarajeva i na kraju je došlo do toga da je u Sarajevu tokom više meseci vladao uglavnom mir uz samo manji broj sporadičnih incidenata. Međutim i to je uskoro propalo. Dakle, ušao sam donekle u detalje, ali smatram da je veoma teško utvrditi tačne činjenice. Kao što sam rekao, teško je dati tačnu predstavu o jednom desetodnevnom ili četrnaestodnevnom periodu.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, imali ste već više vremena nego što smo vam prvobitno dodelili. Možete da postavite još jedno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ako je samo još jedno, pošto vi govorite o mojim političkim stavovima, lorde Ovene, ja sam zapisao da ste juče rekli decidno, 'to šta sam ja izražavao bilo je većinsko srpsko mišljenje'. Šta je drugo trebalo ja da izražavam, kao izabrani predsednik Srbije, nego većinsko mišljenje naroda koji me je izabrao?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Pa gospodine Miloševiću, da li ste vi izabrani na demokratski način, onako kako se to smatra na zapadu je diskutabilno. Ali bez obzira na to, bilo je sigurno vremena kada ste vi bez svake sumnje bili izabrani vođa srpskog naroda i predstavljali ste većinsko mišljenje. Prema tome, ja sada neću da ulazim u probleme u vezi izbora i izbornog procesa, ali mislim da ste dosta dugo predstavljali gledišta Srba i to vođi daje jednu posebnu odgovornost. Prema tome, on nekad mora da bude spreman da se suprostavi javnom mnjenju, da im kaže istinu i da zauzme jedno manjinsko gledište. Na žalost, vi niste to uradili, naročito kad je reč o Kosovu i o nekim delovima tog problema. Ja mislim da vi tu niste dovoljno jasno postupili. Demokratija nije jedan konstantni, neprekidni referendum gde vođe treba da izražavaju mišljenje većine. Veoma je važno da oni povremeno budu spremni da predstavljaju i gledište manjine. Pogotovo ako se radi o tome da treba da podržavaju stavove međunarodnog prava, ono šta je priznato, a ja mislim da ste vi imali tu odgovornost čak i onda kada to nije prihvatilo većinsko gledište srpskog naroda. Žao mi je što se sad čini kao da ja vama držim

predavanje, ali realnost političke uloge kroz istoriju je takva, da svi treba da budu spremni da se suprostave javnom mnjenju.

SUDIJA MEJ: Gospodine Kej (Kay).

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Mogu li da ...

SUDIJA MEJ: Ne možete. Gospodine Kej, na vas je red. Na kraju ćemo da se pozabavimo dokumentima koje vi želite da se uvrste u dokazni materijal.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Lorde Ovene, ja ću da vam postavim neka pitanja zasnovana na dokaznom predmetu C 18 i predočiću vam neke strane tog dokumenta. Molim sada da pogledamo glavu tri, stranu 94, to je deo gde se govori o Vens-Ovenovom mirovnom planu, radi se o januaru 1993. godine. Vi ste ušli u septembru 1992. godine u ovaj postupak, mirovni postupak i negde od septembra do januara ste se vi upoznavali sa situacijom, imali ste razne sastanke, da biste odlučili kakav ćete tok da predložite stranama koje su u tome učestvovala. To bi bila adekvatna predstava te situacije, zar ne?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Na strani 94 vidimo koji su bili ustavni principi po kojima se Bosne i Hercegovina definisala kao decentralizovana država, koja je davala priličnu autonomiju svojim pokrajinama, ali im nije davala međunarodni pravni karakter. Prema tome, suština vašeg mirovnog plana u tom trenutku je bila takva da, u situaciji kada je međunarodna zajednica već priznala Bosnu i Hercegovinu, Bosna i Hercegovina je trebalo da ostane kao nezavisna država, nije moglo više da se vrati nazad.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, tako je. To su bili uslovi koji su bili određeni na Londonskoj konferenciji i u svakom slučaju to je bilo ono šta je važno po međunarodnom pravu.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da, tako je. I u toj decentralizovanoj državi, vi niste bili spremni da identifikujete konkretne nacionalne grupe koje bi živele u nekim konkretnim pokrajinama.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ne, ne, mi nismo to tako uopšte opisali. Nije bilo nikakvih imena nacionalnih grupacija koje bi živele u tim pokrajinama,

ali uzimajući u obzir situaciju u bivšoj Jugoslaviji, bilo je jasno da će u nekim pokrajinama da bude jedna većina, a u nekim druga većina.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: U januaru 1993. godine bosanski Srbi su imali najjaču poziciju, zar ne?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, oni su u to vreme držali oko 70 posto teritorije.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Priznavanje mirovnog plana u tom trenutku bi od njih podrazumevalo da odustanu od prilične količine zauzete teritorije, teritorije koje su oni zauzeli vojnim putem predhodnih godina?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da. Taj plan je od njih zahtevao da se odreknu 23 posto teritorije Bosne i Hercegovine koje su oni bili zauzeli i to bi uveliko negiralo onu situaciju koja je postojala na terenu, koja je bila rezultat etničkog čišćenja, ukoliko to tako možemo da nazovemo. I to je bio veoma ambiciozan plan, nema nikakve sumnje oko toga.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Na strani 97 vaše knjige vi ste tražili od pobednika da se odrekne velike količine teritorije, šta je prilično neobično, istorijski gledano.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, oni su trebali da se povuku sa otprilike 38,6 posto teritorije koju su okupirali.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I da li ste vi tražili od kritičara tog plana da navedu neki primer u istoriji kada se od pobednika tražilo da budu tako velikodušni?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Vi ste u pravu. Ja ne mogu da se setim da je bilo takvih drugih primera u istoriji.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Kada ovo stavimo u kontekst sa gospodinom Miloševićem u Beogradu, da bi on podržao taj plan, to bi za njega sigurno predstavljalo jedan veliki politički izazov, zar ne, u njegovim odnosima sa rukovodstvom bosanskih Srba?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, ja se slažem sa tim, ali mi nismo tražili samo od njega. U to vreme je predsednik Milošević bio predsednik Srbije. Mi smo u to uključivali i predsednika Ćosića, koji je bio predsednik Savezne Republike Jugoslavije. On je bio poznati nacionalista. Isto tako smo u to uključili i predsednika Bulatovića iz Crne Gore.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: U tom trenutku kad ste izneli u javnost taj mirovni plan, kao što vi spominjete na strani 99, taj plan je naišao na veliku kritiku od strane predsednika Izetbegovića i da je on onda pokrenuo propagandnu mašinu da bi prikazao kako njega zastrašuju, takoreći zastrašuju u tom postupku da bi ga prisili da pristane na manje nego na ono na šta ima pravo?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Pa mi smo zapravo čuli da su bosanski Muslimani prihvatili taj plan, ja mislim da je to rečeno ambasadoru Cimermanu (Warren Zimmermann), a mi smo isto tako stekli taj utisak. Naravno, tačno je da su oni u tom trenutku iz nekog čudnog razloga smatrali, uzimajući u obzir novu američku administraciju koja je stupala na vlast, da je ovaj plan bio nekako suviše mekan i pomirljiv prema Srbima i oni su, naravno, pokušavali da dobiju što više teritorije.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da, ja ću da dođem na to. Ako pogledamo stranu 100 u vašoj knjizi, onda možemo da vidimo da je bilo priličnog iskrivljavanja istine od strane američkog državnog sekretara i Stejt Departmenta (US Department of State), koji su podsticali Izetbegovića da traži teritoriju od bosanskih Srba da bi osigurali da taj plan ne prođe.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja ne mislim da su oni to radili namerno. Ja mislim da oni jednostavno nisu shvatali ni plan, niti su shvatali istoriju. Jeste, tačno je da je stupala na scenu nova državna administracija i naravno, u njoj je bilo ljudi koji su nešto razumeli, a isto tako među ljudima, kako u Njujorku, tako i bilo gde drugo, u Vašingtonu (Washington D.C.) i tako dalje, bilo je ljudi koji su smatrali da smo mi bili suviše velikodušni prema Srbima.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Vi ste na strani 100 rekli da su se gospodin Vens i Okun žalili na američko iskrivljavanje vaših namera i detalja plana?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I smatralo se da su oni to radili zbog toga što su Rusi podržavali taj plan i Amerikanci su želeli da to osujete, tu inicijativu koju su Rusi podržavali?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, to možda jeste bio faktor.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I uzimajući u obzir političku istoriju gospodina Miloševića, on je bio komunista, on je bio iz Socijalističke partije i njegova Vlada je bila u dobrim odnosima sa Rusijom?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: To je sad možda malo prenategnuto, ali da.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ali to je svakako bio neki faktor?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Jeste. Ja ne mislim da je Ruska Federacija u tom trenutku podržavala Srbe onoliko koliko su to Srbi očekivali, budući da su i jedni i drugi Sloveni, ali mislim da to služi na čast gospodinu Kozirjevu (Andrey Vladimirovich Kozyrev), koji je bio ministar spoljnih poslova u to vreme i pokušavao je da sve vreme bude fer igrač i Ruska Federacija je imala jednu veoma važnu ulogu sve do Dejtonskog sporazuma. I saradivala je sa NATO u sprovođenju tog plana.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Zemlje koje su na ovo gledale spolja su takođe imale svoje interese u ovome, zar ne?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Pa jeste. Mi ne živimo u jednom savršenom svetu.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Sada vas molim da pogledamo stranu 102. Uzimajući u obzir kako je bio kompleksan ovaj plan koji je trebalo da prihvate bosanski Srbi, podrška gospodina Miloševića tom planu je bila važan faktor po vama?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, jeste, tako je. U to vreme u januaru, mi nismo imali njegovu punu podršku, ali je on bio spreman na saradnju i video je da smo mi pokušavali da uspostavimo principe saradnje. Negde u knjizi, ja spominjem kako je on došao na ideju da se spoje dva principa, tako da mi izađemo sa devet principa, umesto sa 10. Dakle, on nam je dao osnovu za kompromis, koju je onda Karadžić prihvatio, jer Karadžić je prvobitno prihvatio osam principa, a kopredsedavajući je izašao sa 10 principa i na kraju smo se nagodili na devet principa.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Milošević je dakle bio taj koji je predložio tu formulu koja je na kraju bila uspešna?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I vi ste svakako mogli da shvatite da je to po njega imalo važne političke posledice. To što je on pomogao da se izađe

sa planom koji je bio suprotan težnjama rukovodstva bosanskih Srba u to vreme?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, tako je. Moramo da se podsetimo da je većina opozicionih stranaka podržavala doktora Karadžića, uključujući i neke od stranaka čije su vođe kasnije postale rukovodioci i političke vođe u Jugoslaviji, pošto je gospodin Milošević izgubio na izborima.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I da bismo sve ovo stavili u jedan kontekst u Beogradu, vi ste bili svesni toga da je on morao sve ovo da sprovede kroz političare u Beogradu, u Srbiji.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Pa samo donekle, zato što ovo nije ista onakva demokratija koja funkcioniše na način na koji funkcionišu zapadne demokratije. Ali u svakom slučaju on je morao da se suoči sa kritikom ovog plana. Kritika je dolazila od Draškovića, od Šešelja i od nekih drugih političara.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Jedan od vaših načina da vi procenite koliko je on podržavao zaista ovaj plan je bio na osnovu onoga šta ste videli, na osnovu dokaza, vidite da je Karadžić pokušao da ubedi svoje birače da prihvate taj plan.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Pa bilo bi definitivno korisno da je on to pokušao.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: On je pokušavao to da predstavi kao pobedu koju je on izdejstvovao?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Mislite plan?

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da, njegovo prihvatanje toga.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ne, ne, ne, bilo je sasvim suprotno. Karadžić se kockao u pogledu tog plana i on je govorio da bi bio veliki poraz za Srbe da se prihvati taj plan, jer bi oni morali da se odreknu velikog dela teritorije, dakle, Karadžić nikad nije prihvatio taj plan. On ga nije želeo. Upravo suprotno. Životna stvarnost je takva da je Dejton dao Srbima 6 posto više teritorije nego što im je davao Vens-Ovenov plan.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: U vašoj knjizi na strani 103 vi jasno stavljate do znanja da je u to vreme predsednik Milošević izvršio pritisak na Mladića, na Karadžića i na druge rukovodioce da prihvate ovaj plan.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da. On je vršio pritisak na njih i on je postigao da oni prihvate u Atini, ali posle su oni to porekli, na Palama. To je uradio Karadžić na Palama. On je samo nominalno podržavao taj plan na Palama, ali ono šta sam ja čuo o njegovim govorima, on je to uradio na tako jedan prikriiven način da je bilo jasno da se on okrenuo protiv tog plana.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Vi otpisujete Karadžića koji je u poslednjem trenutku popustio i odustao od tog vašeg Vens-Ovenovog plana, zar ne?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, to je uradio u Atini. Mi smo takoreći cele noći pregovarali sa njim. Tu je bio ne samo predsednik Milošević, već predsednici Ćosić, Bulatović, kao i premijer Micotakis (Konstantine Mitsotakis), to je grčki premijer, koji je imao jednu veoma važnu, korisnu ulogu.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Dakle, ovo su bili ključni potezi koje je povukao gospodin Milošević, podržavajući mirovni plan, pokušavajući da sa svoje strane, sa strane bosanskih Srba, njih natjera da prihvate tu obavezu?

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, nema nikakve sumnje. Ja bar nemam nikakve sumnje da je on potpuno podržavao taj plan, da nije otišao na Pale i pretvarao se da radi nešto šta ne radi. On je u Beogradu pretrpeo poniženja zbog toga što nije uspeo to da izdejstvuje na Palama. To je bar moje tumačenje. Ima i drugih tumačenja, ali ja mislim da je moje ispravno.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Vi kažete da je on na Palama izgubio zato što je falilo, zato što je dobio svega dva glasa, a druga strana je dobila 51 glas i tako da je on morao da ode na sporedna vrata.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, ja nisam bio tamo, ali takav sam utisak stekao na osnovu onoga šta sam pročitao u novinama, ja mislim da je to tako stvarno bilo i da je glavna intervencija bila došla od generala Mladića i od gospođe Plavšić.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I sada sve ovo da stavimo u jedan kontekst. Sada se bavimo stranom 105 vaše knjige. U januaru kada su činjeni veliki naponi da se uspe sa ovim planom, poslednja stvar koja je bila potrebna, je bilo da predsednik Tuđman otpočne vojni napad na hrvatske Srbe.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, to je bilo veoma negativno. I on je to, ja mislim, i nameravao. Ja mislim da je on smatrao da je ceo svet toliko usredsređen na Bosnu i Hercegovinu, na mirovni plan, da je ovo bio dobar trenutak da on otpočne vojnu akciju.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: U tom istom trenutku Klintonova administracija je počela da preduzima korake za koje ste vi smatrali da su bili upereni protiv Vens-Ovenovog plana?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja mislim da su oni bili usredsređeni na Hrvatsku, ja ne mislim da su oni, znate, ovo je bila nova administracija, mislim da je predsednik Klinton stupio na dužnost 20. januara, a 23., negde u to vreme je bio napad na Masleničkom mostu. Ja ne mislim da je moglo da očekuje od Klintonove administracije da zauzme stav po tom pitanju, po tom hrvatskom aspektu, ali oni su već bili vrlo jasno naznačili da im se nije dopadao Vens-Ovenov plan i oni su to uradili pre inauguracije. Kao što znate, američki sistem, izbori se održavaju u novembru i onda ima period od dva meseca do inauguracije, koja je u januaru i obično se to radi tako što se sprovodi politika i jedne i druge stranke putem Stejt Departmenta, ali se jasno na znanje kakvu će politiku da vodi novi predsednik. Dakle, tako funkcionišu njihov sistem.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Vi ste na strani 114 opisali kako je nova administracija već zauzela stav, donela odluku o tome da stavi tačku na Vens-Ovenov plan?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Nema nikakve sumnje da su oni to radili i ono šta smo Sajrus Vens i ja morali da odlučimo je da li smo i mi imali nekog učešća u tome. Mislim da je to bilo jedno veoma akutno pitanje za Sajrusa Vensa i on je predhodno bio, on je, naravno, bio Amerikanac i bio je bivši državni sekretar. Pre toga je njegov zamenik bio Voren Kristofer (Warren Christopher), koji je sada, u tom trenutku postao državni sekretar. Prema tome, da se Sajrus Vens otvoreno suprostavi ovoj novoj demokratskoj administraciji, prema kojoj je svakako gajio neke simpatije, bilo je veoma teško. I mi smo o tome diskutovali, ovo je bilo veoma teško pitanje. Mi smo mogli da učestvujemo u tome i da pustimo da to sve prođe ili da im se suprostavimo po ovom pitanju i činilo se da je moja odgovornost bila prema Evropskoj zajednici koja je imala jedinstven stav po ovom pitanju. Ali mi nismo Americancima rekli "uzmite ili ostavite" ovaj naš plan, mi smo rekli "nemojte odmah da ga odbijete". Mi smo prijatelji, mi smo saveznici. Američki predstavnici su u ovome učestvovali, učestvovala je i Ruska Federacija i neke druge zemlje izvan Evropske unije i mi nismo bili spremni da dozvolimo da ovaj plan propadne, a da mi ne uložimo nikakav napor da to sprečimo. Prema tome, mi smo ih naterali da nominalno prihvate i podrže ovaj plan, ali to oni nisu uradili sasvim iskreno.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da sada pređemo sa januara na maj, kada je održan sastanak na Palama. Vi ste znali da je gospodin Milošević i dalje vršio pritisak na Radovana Karadžića, vi ste to čak opisali kao zastrašivanje Radovana Karadžića, koje je trebalo da ga natera da prihvati plan i da prihvatiti političku realnost.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da. Tačno. Ja sam to potpuno podržavao, to zastrašivanje Karadžića.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da. To je na strani 158 i 159 i vi ste znali, vi ste bili upoznati sa tim da Karadžić tu nije imao rukovodeću ulogu, ali nije bio spreman da ovo progura kroz svoje birače, kroz svoje političke grupacije.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, to je tačno.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Vi ste na strani 163 opisali njih na srpskoj skupštini. Biljana Plavišić je bila jedan tvrdokorni član SDS i ona se protivila tome da se potpiše plan, a Krajišnik je bio suviše zaokupljen svojom rukovodećom ulogom među bosanskim Srbima i nije se baš bavio mirovnim planom.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, mi smo tada shvatili da Krajišnik postaje sve uticajniji. On je bio u Atini, ali je zapravo bio sa strane, držali su ga sa strane, nije imao neku važnu ulogu, ali na Palama je on postajao daleko uticajniji i mislim da od tog trenutka moramo da smatramo Karadžića i Krajišnika jednom osobom tako reći, jer Karadžić je odlučio da neće nikuda da ide, niti bilo šta da radi bez podrške Krajišnika.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Sada da pogledamo stranu 165. Tu vi opisujete ne samo političku dimenziju, već i vojnu dimenziju te situacije. S jedne strane smo imali generala Mladića, koji je bio jedna moćna figura u tom trenutku, koji je takoreći, imao svoje političke ciljeve, koji nisu bili u svakom smislu pod kontrolom skupštine na Palama, već je, dakle, imao svoj uticaj imao je i svoja savezništva i svoje saveznike u raznim političkim grupama u toj Skupštini.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Da, ja mislim da je Mladić postao takođe veoma snažan, moćan, od tog trenutka. Ne mislim u vojnom smislu, već je on takoreći imao političku podršku među poslanicima u skupštini na Palama od tada.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Dakle, u maju ste vi shvatili da su Pale mogle da se suprotstave Beogradu i da se ništa ne desi?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, da se suprotstave celom svetu.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Tako je. Da, zato što su oni imali jednu priličnu snagu na tom području i imali su i političke ciljeve, sopstvene političke ciljeve?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, tako je.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I to je ilustrovano i njihovim glasanjem na Palama?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da. Moramo da shvatimo da ovi ljudi nisu bili iz iste političke stranke kao predsednik Milošević, dakle, imali su različita gledišta o srpskoj istoriji. Mislim da bi bilo ispravno da se kaže da je Karadžić počeo sebe da vidi kao jednog Srbina koji nastavlja politiku Mihailovića. Dakle, da se on razlikovao od partizana i njihove politike.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Dakle, on je bio u stanju da ima vlastitu snagu i vlastito kraljevstvo, da tako kažemo, da se potpuno odvoji od Srbije?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Pa s vremena na vreme on je možda u to verovao, međutim ja mislim da stvari koje su se dešavale iz Beograda su ih povremeno podsećale da moraju da imaju podršku iz Srbije i Crne Gore. Stvarnost je bila takva da su oni zavisili od njih.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Bilo je jedno problematično pitanje u Beogradu o tome kako kontrolisati Srbe koji su bili u Bosni. Ne možete da napadnete vlastiti narod. Jednostavno to ne bi bilo dozvoljeno sa stanovišta politike.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Pa mi smo o tome raspravljali. Ja sam bio vrlo otvoren kada sam rekao da bi bilo nerealno očekivati od predsednika Miloševića da će da pošalje snage JNA na vojsku bosanskih Srba. To nije realno niti je to deo praktične politike.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Moraju da se priznaju određene etničke veze između različitih naroda?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, i takođe bosanski Srbi su bili ponosni na činjenicu da oni nisu bili komunisti, tako da je njihov odnos prema Rusima bio malo više dvosmislen. I u samoj Rusiji su postojale opozicione snage u

odnosu na predsednika Jeljcina (Boris Nikolayevich Yeltsin), koje su bile uz bosanske Srbe.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Vi ste u toj fazi u maju 1993. godine shvatili da predsednik Milošević nije taj magični metak koji može da se ispalj i stigne tamo gde vi želite?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja svakako to nisam mogao da ispalim, a ni mnogi drugi ljudi. I on je imao svoja ograničenja i bilo bi apsurdno da se to ne prizna, međutim ja sam već jasno rekao da mislim da je on preterivao kada je reč o njegovim ograničenjima, bilo namerno ili ne. On ne bi bio prvi političar koji bi bio izuzetno oprezan kada je reč o ostvarivanju svoje moći ako to znači nanošenje štete vlastitoj izbornoj bazi. Političari su skolni tome da pre svega vode računa o svojoj političkoj bazi.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Dakle, u fazi posle maja došlo je do velike faze političke nesigurnosti, a posebno muslimansko-hrvatski rat u Bosni i Hercegovini je došao u jednu okrutnu fazu i vi to pominjete na strani 171.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I takođe pominjete promenu u politici Sjedinjenih Američkih Država na stranici 180, gde se traži prvobitno više teritorije za Muslimane, a zatim više zemlje za Srbe. Reč je o dva potpuno kontradiktorna stava.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da. To jeste bilo nešto potpuno izuzetno. U maju administracija Sjedinjenih Američkih Država je osudila Vens-Ovenov mirovni plan, rekavši da je on bio previše velikodušan u odnosu na Srbe i da je trebalo da bude više zemljišta na raspolaganju Srbima, da je plan potpuno nerealan, da je bio previše strog prema njima. Prema tome, to su bile neverovatne okolnosti.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: A prvobitno su Rusi bili zadovoljni, želeli su da se da više zemlje Srbima?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, bilo je teško ruskom ministru inostranih poslova da se suprostavi američkom državnom sekretaru tražeći više koncepcija za Srbe, tako da je on rekao: "Ne hvala vam, mislim da treba da budu oštiri prema Srbima", međutim to nije bila realna pozicija koja bi mogla da se prihvati. Svi ti problemi su bili veoma razumljivi.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: To je bilo istovremeno i podsticaj svim stranama u pregovorima da pokušaju da ostvare svoje vlastite interese?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Čak i ako je to bilo na štetu prekida vatre i mira. Oni su svi shvatili da mogu da zgrabe više zemlje ako počnu da traže?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da, mislim da takva vrsta ljudi koji bi radije zaplašivali druge i nisu dovoljno zreli u svojim političkim gledištima, pokušavaju da dobiju što više koncesija za sebe i to tako što smatraju da imaju licencu da traže više koncesija. A stav zapada prema različitim planovima je bio da se naglasi da je Vens-Ovenov plan samo jedan plan i da je po mnogim pogledima on bio previše ambiciozan plan. Ono šta je bilo važno u tom trenutku je da su se svi bili orjenitali na plan Kontakt grupe. A činjenica je bila da je iz tog plana proistekla jedna karta koja je, na osnovu koje se vršio pritisak na Karadžića, Krajišnika i Mladića, koji su mislili da mogu da prevare Beograd i da, u suštini, prevare bilo koga.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ponovo u to vreme Kontakt grupa se okupila i izašla sa jednim planom iz kojeg je došlo do situacije u kojoj je predsednik Milošević želeo da se uveri da je Kontakt grupa zaista ozbiljna u ponudi svog plana, jer je bilo u to vreme vrlo teško da se sledi i ustanovi ko je tu bio ozbiljnih namjera, a ko nije.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Ja ne znam sasvim jasno na šta vi mislite, ali ako je on tako mislio to bi svakako bila razumna misao, jer ja sam sam u to vreme razmišljao da li su oni u svom pristupu bili ozbiljni.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Na strani 309 vaše knjige je napisano nešto iz čega može da se izvuče takav zaključak.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Pa vi ste onda pažljivije pročitali knjigu nego ja.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: U međuvremenu pošto je predsednik Milošević podržao Vens-Ovenov mirovni plan, njegova vlast je bila delimično poljuljana kod bosanskih Srba?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Mislim da je to tačno, da je to bilo tačno. Mislim da je to bila jedna vrlo interesantna faza u ostvarivanju moći predsednika Miloševića u odnosu na bosanske Srbe, mislim da je on u početku bio

jako moćan. Kad sam ja njega prvi put sreo, on je imao vrlo moćan uticaj na njih, međutim mislim da je bio jedan period posle Pala kada je njegov položaj na izvestan način oslabljen time što je tražio da oni podrže taj plan. I onda je jednostavno taj plan nestao i podrška je nestala i mislim da je njemu bilo žao što nismo podržali njegov plan u to vreme. A onda mislim da u septembru 1994. godine odluka da se počne sa restrikcijom snabdevanja bosanskih Srba je bio pokušaj da se povрати izgubljeni uticaj i moja lična procena, mislim da sam rekao greškom 1974. godine, a mislio sam 1994. godine, ali svakako 1995. godine, verovatno u leto 1995. godine on je uspeo da povрати veliki deo svog uticaja i danas smo o tome govorili. On je došao u situaciju da pomogne da on glasa tokom pregovora u Dejtonu i ja mislim da su oni posle toga izgubili Krajinu i bosanski Srbi su to videli kao realnost. Srbi su bili proterani iz Krajine i hrvatska vlada je otvoreno delovala u Bosni i Hercegovini. Promenjen je balans snaga i bosanski Srbi su se suočili sa mnogo jačim oružanim snagama, njihova moć je bila ograničena. Naišli su na restrikcije, na ograničenja i predsednik Milošević je tada imao mnogo veću moć i ostvario je tu moć. Ko god je čitao knjigu Ričarda Holbruka (Richard Holbrooke) o Dejtonskom sporazumu, može da vidi da je on u poslednjem momentu omogućio da se donese odluka u vezi sa Brčko. O tome se raspravljalo u detalje mesecima, mnogo meseci i stav koji je zauzet u vezi sa Brčko je bio predvidiv. To je u stvari bilo ono o čemu se raspravljalo u Brčkom, o severnom delu teritorije i tako dalje.

SUDIJA MEJ: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Samo da ne bi bilo konfuzije, samo da ne bi bilo konfuzije zbog datuma. Ovaj sastanak na kome je rukovodstvo Jugoslavije, na moju inicijativu, sa rukovodstvom Republike Srpske postiglo sporazum o jedinstvenoj delegaciji u Dejtonu, održan je 29. avgusta 1995. godine. 29. avgusta, znači mnogo posle ovih događaja u Bosni i Hrvatskoj, mislim nekoliko nedelja ...

SUDIJA MEJ: U redu. Da?

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: U periodu od maja 1993. godine do avgusta 1995. godine, on je prošao kroz jedan period u kojem je njegova moć oslabljena i Karadžić je politički kontrolisao bosanske Srbe.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: I Mladić, da, slažem se. I mnogo ljudi, ne samo ja, to smatraju. Ljudi koji su bili bliski pregovorima, bilo da je reč o generalu Valgrenu (Lars Eric Wahlgren), o Rusima. Mnogi ljudi su smatrali da je došlo do opadanja uticaja predsednika Miloševića i ja se s tim slažem.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I Rusi su davali direktnu podršku predsedniku Miloševiću da pokuša da utiče na Karadžića i da izvrši pritisak na njega.

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Rusi su imenovali i Amerikanci su imenovali kao deo nove američke inicijative, kada su se uhvatili u koštac sa Vens-Ovenovim mirovnim planom, još u februaru 1993. godine, imenovan je ambasador Bartolomeo (Reginald Bartholomew) koji je bio vrlo sposoban diplomata i vrlo oštar diplomata, kao svog predstavnika, a Rusi su postavili ambasadora Ćurkina (Vitaly Ivanovich Churkin), kao svog predstavnika. On je bio neumoran u svojim naporima i išao je na teren, pokušavao da utiče na različite srpske frakcije.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: To je na strani 307 vaše knjige, ali takođe u tom periodu bili su i vazdušni napadi NATO, mislim da je to bilo u maju 1995. godine. Bez obzira na to, nakon vazdušnih napada NATO, predsednik Milošević je i dalje podržavao plan Kontakt grupe?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: To je na strani 313, Karadžić je i dalje kontrolisao bosanske Srbe, a predsednik Milošević je politički zauzeo ono šta biste vi smatrali vrlo smelim stavom, da uprkos vazdušnim napadima NATO-a i dalje podržava mirovni plan Kontakt grupe?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: On je svakako nastavio da podržava taj plan. Mislim da je imao određene dileme koliko treba da izvrši pritiska da bi se on primenio, ali naravno u to vreme on je verovao da će da se ukinu sankcije njegovoj zemlji. To je bilo vrlo, vrlo teško pitanje i Evropska unija je bila podjeljena u mišljenju u vezi s tim. Uopšteno govoreći, Evropska unija je smatrala da treba da se ide sistemom šargarepe i štapa, tako da treba donekle da se olabave sankcije u odnosu na Srbiju i Crnu Goru, jer bi to bila razumna stvar da se nagradi Beograd za saradnju koju je pružio. Međutim, Amerikanci su smatrali da ako se oslabe sankcije da ih nikada više neće biti moguće vratiti i zbog toga su se čvrsto držali sankcija u odnosu na SRJ. To je bio legitiman argument, jer u međunarodnoj diplomatiji to je sredstvo kojim se služite i sve strane imaju svoje argumente, međutim svakako je bilo

teško za predsednika Miloševića da u vreme kada je izgledalo da je zapad spreman da ga nagradi i oslabi sankcije, koje su uticale direktno na život i zaposlenost u Srbiji i Crnoj Gori i koja se suočavala sa velikim teškoćama, da donese takvu odluku.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ponovo na strani 343 vaše knjige, vi ste govorili o napadu Hrvata na Srpsku Krajinu pošto je Martić zatvorio autoput i predsednik Milošević je bio jako frustriran, jer se činilo da bi to mogao da bude uzrok za gubitak bilo kakve šanse za mir i ostvarivanje plana Kontakt grupe.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Predsednik Tuđman je u to vreme pokazao da je on sa svog stanovišta prilično dobro procenio političku situaciju. On je Amerikancima dao alternativnu maršrutu i on je znao da će moći da se izvuče sa ovim napadom, ako izvrši ovaj napad. Njemu svakako nije pomogla činjenica što je takozvani vođa krajinskih Srba, Martić, bio budala i na žalost, druga osoba Mikelić, koji je bio mnogo razumniji, ozbiljniji, da je njegov glas bio dominantan u Kninu, bilo bi moguće da se ostvare pregovori, međutim to nije bilo tako. Hrvatski Srbi su bili apsurdno provokativni u zatvaranju tog autoputa i oni su dali Tuđmanu izgovor da pokrene napad, koji je, naravno, bio protivan međunarodnom pravu i on je u stvari time prekršio sporazum o UNPA zonama, ali je uspeo da se izvuče sa svim tim.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I kao deo te složene situacije vi ste bili vrlo skeptični u vezi sa „psom koji ne laje“, misleći pri tom na snage bosanskih Srba i Karadžića, koji su se sporazumeli sa Tuđmanom, koji ih je snabdevaao naftom.

SVEDOK OWEN – ODGOVOR: Izvinjavam se što se smejem, ali to je bila prava farsa. Mislim da sam o tome pisao. Bilo je to kada sam pisao ministru Daglasu Herdu (Douglas Hurd), mislim da je bilo nemoguće ostvariti bilo kakvu strategiju, da se dođe do bilo kakve procene u takvoj situaciji. To je bila jedna stvarno neverovatna situacija. Sa jedne strane imamo SRJ, gospodina Miloševića koji primenjuje sankcije prema, u odnosu na bosanske Srbe, a šalje, istovremeno se šalju cisterne s naftom hrvatskim Srbima. Sa druge strane predsednik Tuđman odobrava slanje nafte Karadžiću i bosanskim Srbima, tako da u ovoj fazi bosanski Srbi dobijaju više nafte nego ranije. Kada ponekad čitam o tome i slušam komentare ljudi, shvatim da se uopšte ne shvata koliko su to bile izuzetne okolnosti u kojima smo mi delovali. Sa svim

tim rezolucijama Saveta bezbednosti, situacija je bila potpuno kontradiktorna, iskreno govoreći.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I Tuđman je izrazio da je spreman u stvari da pomogne svom starom neprijatelju u toj situaciji, ako je to u njegovom interesu?

SVEDOK OVEN – ODGOVOR: Pa on je imao veliku prednost, jer je imao apsolutno sve šta je želio. On je imao potpunu kontrolu nad hrvatskom teritorijom i on nije želeo da se toga odrekne.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Hvala lepo, nemam više pitanja.

SUDIJA MEJ: Lorde Oven, ovim je završeno vaše svedočenje. Hvala vam što ste došli da svedočite.

SVEDOK OVEN: Hvala, časni Sude. Nisam siguran da mi je dozvoljeno da dam komentar, ali mislim da ovaj poslednji, ova poslednja pitanja koja su mi postavljena potvrđuju ispravnost vaše odluke da prijateljima Suda date mogućnost da postavljaju pitanja.

SUDIJA MEJ: Hvala. Sada ćemo da napravimo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Pitanje kojim moramo da se pozabavimo pre početka svedočenja. Gospodine Miloševiću, vi ste imali nekoliko dokumenata koje ste predali. Da li želite da se uvedu u spis?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da, ja sam ih dao vašem sekretaru već.

SUDIJA MEJ: U redu. Da ih pogledamo jedan po jedan. Prvi je kopija Kutljerovog plana. Zar to nije već uvedeno u spis? Ja se sećam da je pominjano više puta, ali se ne sećam da li je uvedeno. Možda možemo da damo sledeći "D" broj i da ga uvedemo u spis.

sekretar: D 209.

SUDIJA MEJ: Sledeći dokument je pismo od 27. novembra 1991. godine, pismo optuženog upućeno Sajrusu Vensu. Molim sledeći broj, sledeći "D" broj.

sekretar: Dokazni predmet Odbrane D 210.

SUDIJA MEJ: Zatim imamo intervju sa generalom Filipom Morionom, to je na francuskom jeziku. Moram da se konsultujem u vezi s tim.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Uvrstićemo ga u spise. Molim sledeći "D" broj.

sekretar: Dokazni predmet Odbrane 211.

SUDIJA MEJ: Da li ima još dokumenata koje ste želeli da predočite svedoku, ali niste imali vremena? Je li tako?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da, bilo ih je, ali mislim da ću da ih iskoristim kod nekih drugih svedoka.

SUDIJA MEJ: U redu. Hvala. Izvolite, gospođu Pek (Pack).

TUŽILAC PEK: Sledeći svedok je B-1531.

SUDIJA MEJ: Molim da se uvede svedok.

TUŽILAC PEK: Mogu li da vam se ukratko obratim u vezi sa jednim administrativnim pitanjem, a to je B-1524, svedok koji dolazi posle Harlanda (David Harland). On je prvobitno bio zakazan za prošli četvrtak, ali je došlo do poremećaja rasporeda i on će biti ovde sutra i sledeće nedelje.

SUDIJA MEJ: Da, ali možda mi nećemo uspeti da završimo gospodina Harlanda sutra. Videćemo.

TUŽILAC PEK: Hvala.

SUDIJA MEJ: Molim da svedok ustane i da da svečanu izjavu.

SVEDOK B-1531: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, cjelu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Izvolite sedite.

GLVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC PEK

TUŽILAC PEK – PITANJE: Molim da se svedoku sada pokaže prva strana pod tabulatorom 1. Molim da se svedoku pokaže verzija na BHS-u njegove izjave, prva strana, tabulator 1. Svedoče, kada pogledate prvu stranu ovde, na njoj su navedeni vaši podaci, ime i prezime i ostali podaci. Da li su oni tačni? Ponoviću pitanje ako je neophodno. Da li su vaši podaci koji su navedeni na prvoj strani, vaše ime i prezime i ostali podaci tačni?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Gospodine, da li ste vi Tužilaštvu dali dve izjave, jednu od 25. juna 1996. godine, a drugu 28. juna 1997. godine?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Molim da se svedoku pokaže tabulator 2, prva strana, verzije na engleskom tabulatora 2. Možete li da potvrdite da je na dnu prve strane verzije na engleskom vaše izjave od 28. juna 1997. godine vaš potpis?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Molim vas da pogledate petu stranu te izjave i molim vas da nam potvrdite da li je vaš potpis na petoj strani, dakle poslednjoj strani te izjave?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Molim da se svedoku pokaže tabulator 3, prva strana izjave verzija na engleskom jeziku.

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Dakle, to je vaša izjava i vaš potpis koji se pojavljuje na toj strani, je li tako?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Pogledajte, molim vas, stranu 9 te izjave i potvrdite nam ponovo da li je to vaš potpis na poslednjoj strani, strani 9 te izjave?
SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Gospodine, vi ste imali mogućnost da pročitate obe izjave dok ste bili u Hagu (The Hague) i imali ste prilike da pripremite jednu dodatnu izjavu juče, 3. novembra 2003. godine i tu se navode izmene koje vi želite da unesete u vašu prvu izjavu i u drugu izjavu o kojima smo govorili?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Molim da se svedoku pokaže tabulator 1 i to verzija na BHS-u. Molim vas, pogledajte poslednju stranu te izjave. Da li se tu pojavljuje vaš potpis na poslednjoj strani verzije na BHS-u te izjave?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Gospodine, da li je sadržaj prve dve izjave uz izmene i dodatke koje ste naveli u ovoj dodatnoj izjavi, kada se posmatra sve to zajedno, da li su te izjave istinite i tačne, u skladu sa vašim saznanjima i verovanjima?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC PEK: Časni Sude, molim da se ove tri izjave uvedu u spis i da dobiju broj dokaznog predmeta.

sekretar: 581 i biće pod pečatom.

TUŽILAC PEK: Časni Sude, ja nemam pitanja, samo ću da pročitam rezime ovog svedoka. Svedok je bio uvažena ličnost u javnom životu Foče u vreme kada je tamo izbio sukob. On opisuje narastanje etničke napetosti u Foči. Kaže da su Velibor Ostojić, Petko Čančar i Vojislav Maksimović bili u Foči dosta vremena pre rata. Tokom prve polovine 1992. godine bili su u Foči sve vreme. Davali su naređenja paravojnim i dobrovoljačkim grupama iz Crne Gore i Srbije, kao i određenim formacijama JNA. Svedok opisuje sastanke kojima su prisustvovali Ostojić, Maksimović, Čančar i Stanić, predsednik SDS u Foči. Ti sastanci su se održavali u crkvi u Čerazluku u Foči. Srbi su imali svoj krizni štab tamo. Osnivački sastanak SDS Foče je održan 1990. godine. Petko Čančar je bio jedna od osoba koje su bile zadužene za organizovanje

ovog sastanka. Afera sa "Foča Transom" je u to vreme bila u toku, srpski radnici su napustili preduzeće "Foča Trans" i štrajkovali su nekoliko meseci. Blokiral su ulice u centru grada i zaustavili su normalne odnose između građana Foče. Radnici su dobijali uputstva od Mire Stanića na lokalnom nivou i Ostojića, Maksimovića i Čančara na republičkom nivou. Oni su se redovno sastajali sa štrajkačkim komitetom. Vođe SDS podsticali su srpske radnike da osnuju svoje preduzeće i takođe da šire takvo raspoloženje u selima sa srpskim stanovništvom. Svedok opisuje podelu oružja Srbima u Foči. On se seća jednog događaja, šest meseci pre rata, kada je muslimanski policajac zaustavio dva produžena vozila, u kojima je bila vojna oprema, koja su prevozila naoružanje za pešadiju i teško naoružanje. 6. i 7. aprila svi srpski policajci u Foči su pozvani na sastanak sa Ostojićem, Čančarom i Maksimovićem, kojim je predsedavao Miro Stanić u holu zgrade u kojoj se nalazila kancelarija SDS-a. Srpskim policajcima je dat ultimatum na tom sastanku da se odvoje od muslimanske policije. Od tada je srpska policija napustila MUP Bosne i Hercegovine, a srpska i muslimanska policija je bila podeljena, iako su delili istu zgradu. Svedok opisuje pregovore između članova SDS-a i SDA, koji su počeli otprilike u to vreme. Oružani napad na Foču je počeo 8. aprila 1992. godine. Svedok opisuje barikade koje su podigli Srbi na svim putevima na prilazu gradu. Bila je jedna muslimanska barikada u Donjem Polju koja je podignuta kao odgovor na srpske barikade. Prve noći napada svedok je čuo mnogo pucnjave. Srpske paravojne snage su imale artiljeriju i mitraljeze koji su pucali u pravcu muslimanskog dela Foče. Svedok je mogao da zaključi da je Donje Polje i Šukovac ciljano artiljerijskom vatrom. Otpor je bio sporadičan i ograničen. 13. aprila srpske paravojne snage okupirale su gotovo ceo grad osim Donjeg Polja. Svedoku je kasnije rečeno da su direktive za sve šta se dešavalo oko Foče dolazile direktno od Radovana Karadžića, Čančara, Maksimovića i Ostojića, koji su delovali u njegovo ime i prenosili naređenja lokalnom vodstvu, među kojima je bio Stanić. Svedok je napustio Foču i otišao u Ustikolinu posle prvog dana napada, a odatle je negde posle 19. aprila 1992. godine otišao u Goražde. Časni Sude, ja nemam pitanja za ovog svedoka. Mogu li da upozorim Pretresno veće na pitanja koja sam označila na prvoj strani ovog rezimea? Svedok je zabrinut za svoju bezbednost i ja pozivam Pretresno veće da saslušamo njegovo svedočenje na privatnoj sednici, jer se on boji da bi mnoge stvari mogle da navedu na otkrivanje njegovog identiteta ukoliko bi se to otkrilo u javnosti. Ja sam naznačila pitanja koja bi mogla da dovedu do otkrivanja njegovog identiteta u javnosti. To je u prvom delu rezimea, kao i naznačeni zatamnjeni delovi njegovog rezimea.

SUDIJA KVON: Jedno pitanje, gospođo Pek. Iako smo mi prihvatili sve izjave, uključujući i dodatak, primećujem da je dodatak napravljen juče i u njemu se nalaze neke suštinske promene i dodaci. S obzirom na to da je to optuženi dobio tek danas, on nije imao vremena da se za to pripremi. Mislim da su promene i dodaci važni, ali da njima treba bavimo uživo ili barem da date neko objašnjenje za to.

TUŽILAC PEK: Tako je, časni Sude. Situacija je naime bila sledeća, ovaj svedok je nalogom od 10. oktobra ove godine dobio dopuštenje da njegovo svedočenje uđe u spis po Pravilu 92bis. Tužilaštvo nije uzelo deklaraciju, imajući u vidu ranije nagoveštaje Pretresnog eća u vezi sa tim pre nekoliko nedelja. To nije bilo potrebno. Dodatna izjava je slična onoj izjavi koja se obično uzima kad se sledi procedura po Pravilu 92bis, iako naravno jedna supstativna stvar u paragrafu 8 je malo drugačija, duža nego što je obično kada se radi o jednostavnoj izjavi koja je dodata.

SUDIJA MEJ: Svedok bi to trebalo usmeno da objasni, ako je potrebno na privatnoj sednici.

TUŽILAC PEK: U redu. Molim onda da idemo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine 1531, u ovom uvodnom rezimeu gospođa Pak je na samom početku rekla da ste vi bili uvažena ličnost u političkom životu Foče, tako da pretpostavljam da su vam veoma dobro poznati svi događaji iz tog vremena. Je li to tako?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Mislim da je imenovana gospođa rekla u javnom životu Foče.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Neka bude i tako. Ja sam zapisao uvažena ličnost u političkom životu Foče, u javnom životu Foče. U svakom slučaju, uvažena ličnost u Foči. To nije sporno, je l' tako?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Nije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi govorite u stanju u Foči pre i odmah nakon izbijanja rata 1992. godine. Iz onoga što navodite proizilazi da su se Srbi pripremali za rat, a Muslimani ne. Je l' vi tvrdite da je tako bilo?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Nisam bio uključen niti imam informacije o pripremi Muslimana za rat.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Niste bili uključeni. A da li su se Muslimani naoružavali pre izbijanja rata i kako?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ne mogu ni potvrditi ni negirati to što me pitate, ali nemam ja informacija vezano za to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je tačno da je 25. avgusta 1990. godine održan veliki promotivni skup SDA u Foči?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ne sjećam se tačno datuma, ali je održan promotivni skup SDA u Foči.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da je tom skupu prisustvovalo oko 150.000 ljudi?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Mislim nešto manje, ali veliki broj građana je prisustvovao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kažete: „Mislite nešto manje“. Koliko manje? Ako nije 150.000, koliko je bilo?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Bilo je preko 100.000.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je tačno među njima, da je među njima bilo i oko 20.000 iz Srbije, Muslimana iz Srbije, iz Sandžaka, predvođenih Sulejmanom Ugljaninom?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Jedan broj je bio s tog područja, ali to je velika cifra koju ne mogu potvrditi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koliko bi mogli potvrditi?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ja mogu govoriti o onome što sam siguran, ali jedan od ljudi koji je bio je ime koje ste pomenuli malopre.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi koliko je stanovnika Foča imala pre rata?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Oko 42.000.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, u tom gradu od oko 42.000, kako kažete, prisustvo, evo da uzmemo manju cifru koju vi iznosite, preko 100.000 ljudi u tako malom gradu, predstavlja jedan pravi tektonski poremećaj, zar ne?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Veliki broj građana je došao iz unutrašnjosti Bosne i Hercegovine organizovanim prevozima, autobusima i tako dalje, koji su smešteni različite djelove i lokalitete za parking da bi prisustvovali ovom promotivnom skupu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dakle da li možemo da zaključimo da je na političkom planu Stranka demokratske akcije u Foči krenula najintenzivnije moguće i punom snagom?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ja ne djelim vaše mišljenje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo u gradu od 40.000 preko 100.000 na promotivnom skupu jedne stranke. Sami kažete, došli iz svih krajeva Bosne i Hercegovine, došli iz Srbije, iz Sandžaka na čelu sa Ugljaninom, dakle, zar je moguće zamisliti više?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Kad je u pitanju samo stanje u Foči, počelo je to ranije, u prvoj polovini te godine ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pitam za ovaj skup, za koji smo zajedno konstatovali, mada se ne slažemo u ciframa, ali ne tako mnogo. Red veličina je nesporan, pa vas pitam da li takva delatnost jedne partije u jednom mestu podrazumeva postojanje jakog uporišta te partije u tom mestu? Da ili ne, da štedimo vreme?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Na tom promotivnom skupu, koliko se sjećam, rečeno je pored ostalog, on je organizovan tu kao pomen žrtvama iz Drugog svjetskog rata, da se, da se ne ponove.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine 1531, ja vas ne pitam sad šta je rečeno, nego govorim da je takav jedan ogroman skup pod, kako vi sami kažete, preko 100.000 ljudi iz mnogih krajeva, uključujući i Srbiju, stranka SDA, da, da je Foča dakle bila jako uporište te partije u tom mestu.

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ja mogu reći, ovaj, da je bilo pojedinaca iz Foče koji su bili aktivisti te partije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro gospodine 1531, bilo je pojedinaca u tih preko 100.000, koji su bili aktivisti partije. To je veoma uverljivo i možemo da idemo dalje. A je li tačno da je najveći ugled u Foči imala porodica Čengić?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Mogu reći da je porodica Čengić bila uticajna u, kad je u pitanju taj politički dio Stranke Demokratske Akcije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a glava te kuće je bio Halid Čengić, je l' tako? Otac Hasana Čengića.

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A Halidov sin, Hasan Čengić bio je uhapšen 1983. godine i osuđen zajedno sa Alijom Izetbegovićem, je l' tako?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato da su oni osuđeni zbog ekstremnih islamskih političkih stavova? Kad je Izetbegović u pitanju, pre svega u njegovoj "Islamskoj deklaraciji" iz 1970. godine?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Nisam imao priliku da se upoznam s tim dokumentom, ali iz sredstava informisanja znam da su bili osuđeni i zbog čega.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znete i zbog čega su bili osuđeni?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ovo što je javno saopšteno, toliko znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li to bila ta "Islamska deklaracija" u kojoj Izetbegović kaže da nema mira i koegzistencije između islamske vere i neislamskih društvenih i političkih institucija, je l' vam to poznato?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Nisam imao priliku da se upoznam sa sadržajem tog dokumenta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, gospodine 1531, ako kažete da ste uvažena ličnost u javnom životu, da li je moguće da se i kao istaknuti član SDA ne upoznate sa takvim jednim dokumentom vašeg predsednika?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ja nisam bio član SDA.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, je li vam poznato ponovno objavljivanje te deklaracije 1990. godine u Bosni i Hercegovini i činjenice da je imala značajnu ulogu u Izetbegovićevoj predizbornoj kampanji?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Nije mi poznato to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a motivacija za osudu Hasana Čengića je bila slična motivaciji za Izetbegovićevu osudu, je l' tako? Ekstremni islamski politički stavovi. Njih dvojica sa nekolicinom istomišljenika zajedno su i osuđeni, je l' tako?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Znam da su osuđeni u istom procesu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li znate da je tokom devedesetih godina Hasan Čengić postao visoki funkcioner?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Znam onoliko koliko se u srijedstvima javnog informisanja moglo pročitati da je bio u rukovodstvu Stranke demokratske akcije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znate da je bio i podpredsednik Vlade Bosne i Hercegovine?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Hasan Čengić nije. Muhamed Čengić.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je Hasan Čengić imao neko zvanje i položaj u islamskoj verskoj hijerarhiji?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Nije mi poznato to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li u vreme pre hapšenja i osude, Čengići u Foči predstavljaju neki značajan oslonac ovoj ilegalnoj organizovanoj delatnosti Alije Izetbegovića do hapšenja 1983. godine, je l' vam to poznato?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Nije mi poznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi u drugom vašem iskazu datom, govorite o štrajku i protestu radnika u preduzeću "Foča Trans", 1990.

godine. Štrajk i protest su zvanično imali socijalnu motivaciju, ali vi im pripisujete političku, je l' tako?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Sve ono što se dešavalo tada i nakon toga, upućuje na taj zaključak.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, radnici obično štrajkuju iz socijalnih razloga. U čemu se sastoji ta navodna politička motivacija tog štrajka radnika?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Radnici srpske nacionalnosti "Foča Transa" u prvoj polovini 1990. godine napustili su preduzeće i mislim da su i dio sredstava tih vozniha, sa pojedincima izašao iz kruga i oni su iskazali svoje zahtjeve, nekoliko zahtjeva od kojih se sjećam da je jedan bio ultimativna smjena direktora tadašnjeg "Foča Transa". Znam da je to trajalo mjesecima i da se tada već pripremalo i formiranje ovih nacionalnih stranaka, tako da su neki ljudi koji su bili često u kontaktu sa štrajkačkim odborom, kasnije nakon izbora, vidio sam, isplivali u sam vrh rukovodstva SDS i dobili važne funkcije u izvršnoj vlasti Bosne i Hercegovine. Dakle, ja znam kroz taj period štrajka da su dosta poremećeni međunacionalni odnosi bili, da se davala podrška tim ljudima. Nastojala se prikazati nemogućnost zajedničkog rada i života, mada se sjećam da su u nekoliko navrata oni pozivani da se vrate na posao. U rešavanje tog problema uključene su, pored lokalnih i institucije na republičkom nivou. To je kasnije dovelo do usložnjavanja stanja koje je dostiglo jednu kritičnu mjeru.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa od činjenica koje ste naveli, materijalnih činjenica, da je štrajk trajao mesecima i da je između ostalog, jedan od zahteva bila smena direktora, pa koliko ja znam o štrajkovima, gotovo da nema štrajka radnika, pogotovo koji traje duže, u kome nije sadržan zahtev da se smeni direktor. Objasnite mi u čemu u čemu, u čemu je ta navodna politička motivacija? Imate li neki drugi argument osim to što su tražili da se smeni direktor?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: I neprihvatanje poziva da se vrate i uključe u redovan radni proces nakon toga, nego istrajavanje na odvajanju i nakon toga, na formiranju paralelnog preduzeća sa sredstvima koja su dobili iz Srbije, materijalnim sredstvima, mislim na vozila ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobili transportno preduzeće. Vi govorite da je to, da su se kasnije pojedinci pojavljivali u, ti pojedinci, neki od

štrajkača, mogli videti u redovima Srpske demokratske stranke. To ste maločas rekli, je l' tako?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa je l' vam poznato da je Stranka demokratske akcije, muslimanska, osnovana mnogo pre Srpske demokratske stranke?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ne znam tačno datum kad je koja osnovana, ali ne isključujem da je tačno to što vi tvrdite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 27. marta 1990. godine, inicijativni odbor Stranke demokratske akcije saopštio je da će ova stranka biti formirana u maju. U ime inicijativnog odbora, Alija Izetbegović na konferenciji za novinare u Sarajevu rekao da je SDA, citiraju ga: "Politički savez građana Jugoslavije koji pripadaju muslimanskom kulturno-povjesnom krugu, ali i drugih građana", kako kaže. Znači koji pripadaju muslimanskom kulturno-povjesnom krugu. Je l' to vama poznato, to je znači 27. mart 1990. godine još?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: U to vrijeme SDA se nije ni na koji način uključivala u ovaj spor radnika u "Foča Transu".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kad je počeo spor radnika "Foča Transa"?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Mislim u prvoj polovini 1990. godine, kada se, kada su se radnici srpske nacionalnosti odvojili i počeli sa štrajkom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je l' vi hoćete da kažete da su samo Srbi u "Foča Transu" štrajkovali? A Muslimani nisu štrajkovali?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Radnici srpske nacionalnosti uglavnom. Bilo je, bilo je možda par i Srba koji su ostali da rade, ali govorim o jednoj ogromnoj većini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A jesu li Srbi inače bili u ogromnoj većini među zaposlenima u "Foča Transu"?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Tačan procenat ne znam, ali mislim da nije bila drastična razlika ni u korist broja zaposlenih Muslimana ili Srba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a je li bilo Muslimana koji su takođe štrajkovali?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ja nemam te informacije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vi tvrdite da ni jedan Musliman nije učestvovao u štrajku?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ne tvrdim, ali nemam te informacije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nemate informacije, dobro. A kakva je bila struktura stanovništva u Foči u to vreme, pre rata po popisu iz 1991. godine? Odnos između Srba i Muslimana.

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Najbrojniji su bili Bošnjaci Muslimani, pa onda Srbi, bio je jedan procenat 18, 19 posto onih koji su se izjašnjavali kao Jugosloveni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Petina se izjašnjava kao Jugosloveni u Foči.

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ja mislim oko 18 posto.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa koliko je bio procenat Srba, recite mi molim vas?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Mislim oko 38 posto.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to sa Jugoslovenima daje 56 posto. Hoćete da kažete da je 44 posto bilo muslimana u Foči? Mislim na podatke iz popisa 1991. godine.

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Precizno u ovom trenutku broj ne znam, ali znam da je, da je muslimanska populacija bila najbrojnija, pa onda srpska i da je jedan procenat ljudi koji su se izjašnjavali kao Jugosloveni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, neću onda dalje u tom pravcu da s vama raspravljam, pošto o tome postoje podaci. Vi u vašem iskazu kažete da niste bili član SDA, ali da vas je SDA postavila na položaj na kome ste bili. Po toj osnovi biste morali da znate sve šta se radilo u SDA u Foči. Prvo vaša bliskost sa SDA ... *(izbrisano po nalogu Pretresnog veća)* ... jer pretpostavljam da vas ne bi predložili za važnu funkciju da niste bliski i da nemaju poverenja u vas, zar ne?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ako bih htio detaljnije da odgovorim na ovo pitanje onda bi sigurno u odgovoru morao otkriti svoj identitet, pa molim ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, neću onda da insistiram da, ali drugi osnov za poznavanje stanja u SDA, delatnost te partije u gradu je vaš formalni položaj ... *(izbrisano po nalogu Pretresnog veća)* ...

SUDIJA MEJ: Idemo ipak na privatnu sednicu da bi svedok mogao da odgovori.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, na otvorenoj smo sednici.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas da mi prokomentarišete, gospodine 1531, pošto smo već pominjali Halida Čengića, možete li da mi date komentar na deo intervjuja koji je dat sarajevskom nedeljniku "Ljiljan", broj 279, strane od 11 do 13, pod naslovom: "Intervju sedmice - Čengić, glavna osoba za logistiku Armije Bosne i Hercegovine, vojnik i hadžija". U tom intervjuu, Čengić pominje informacije o aktivnostima SDA u Foči za koje bih ja rekao da mora da su vam poznate. Prema onome što Halid Čengić kaže: "Muslimani u Foči su još 1. avgusta 1990. godine, navodno braneci 'Foča Trans', imali vod ljudi naoružan automatskim oružjem, puškomitraljezima i artiljerijom. Svi su imali maskirne uniforme, a položili su zakletvu u džamiji u Ustikolini, sa rukama na Kuranu". To je citat iz tog intervjuja. Ja bih rekao da je ovo nešto šta ste vi trebali, čak bih rekao da ste morali da znate, iz razloga koje sam vam dao. Da li ste znali za ovo, gospodine 1531?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Imajući u vidu vaše pitanje, bolje bi bilo da se nismo vratili na otvorenu sednicu, jer bih onda mogao da objasnim neke stvari i časnom Sudu i Tužilaštvu i vama.

SUDIJA MEJ: U redu, vraćamo se na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, na otvorenoj smo sednici.

SUDIJA MEJ: Sada ćemo da završimo sa radom za danas. Nastavljamo sutra u 9.00. Gospodine Miloševiću, ostalo vam je još 20 minuta za ovog svedoka. Gospodine B-1531, molim vas da imate na umu da ni sa kim ne razgovarate o vašem svedočenju sve dok se ono ne završi, a to uključuje i predstavnike Tužilaštva. Hvala vam.

Fond za humanitarno pravo